

Računovodstveno praćenje ulaganja u ovisne poduzetnike u poduzeću Valamar Riviera d.d.

Sinožić, Stefano

Master's thesis / Diplomski rad

2022

Degree Grantor / Ustanova koja je dodijelila akademski / stručni stupanj: **University of Pula / Sveučilište Jurja Dobrile u Puli**

Permanent link / Trajna poveznica: <https://um.nsk.hr/um:nbn:hr:137:826362>

Rights / Prava: [In copyright](#) / [Zaštićeno autorskim pravom.](#)

Download date / Datum preuzimanja: **2024-08-08**

Repository / Repozitorij:

[Digital Repository Juraj Dobrila University of Pula](#)

Sveučilište Jurja Dobrile u Puli
Fakultet ekonomije i turizma
«Dr. Mijo Mirković»

STEFANO SINOŽIĆ

**RAČUNOVODSTVENO PRAĆENJE ULAGANJA
U OVISNE PODUZETNIKE U PODUZEĆU
VALAMAR RIVIERA D.D.**

Diplomski rad

Pula, 2022.

Sveučilište Jurja Dobrile u Puli
Fakultet ekonomije i turizma
«Dr. Mijo Mirković»

STEFANO SINOŽIĆ

**RAČUNOVODSTVENO PRAĆENJE ULAGANJA
U OVISNE PODUZETNIKE U PODUZEĆU
VALAMAR RIVIERA D.D.**

Diplomski rad

JMBAG: 0303073814, redoviti student

Studijski smjer: Financijski management

Predmet: Računovodstvo financiranja i investiranja

Znanstveno područje: Područje društvenih znanosti

Znanstveno polje: Ekonomija

Znanstvena grana: Računovodstvo

Mentor: izv. prof. dr. sc. Ticijan Peruško

Pula, rujan 2022.

IZJAVA O AKADEMSKOJ ČESTITOSTI

Ja, dolje potpisani Stefano Sinožić, kandidat za magistra ekonomije/poslovne ekonomije ovime izjavljujem da je ovaj Diplomski rad rezultat isključivo mogega vlastitog rada, da se temelji na mojim istraživanjima te da se oslanja na objavljenu literaturu kao što to pokazuju korištene bilješke i bibliografija. Izjavljujem da niti jedan dio Diplomskog rada nije napisan na nedozvoljen način, odnosno da je prepisan iz kojega necitiranog rada, te da ikoji dio rada krši bilo čija autorska prava. Izjavljujem, također, da nijedan dio rada nije iskorišten za koji drugi rad pri bilo kojoj drugoj visokoškolskoj, znanstvenoj ili radnoj ustanovi.

Student

U Puli, 16. rujna 2022. godine

IZJAVA

o korištenju autorskog djela

Ja, Stefano Sinožić dajem odobrenje Sveučilištu Jurja Dobrile u Puli, kao nositelju prava iskorištavanja, da moj diplomski rad pod nazivom „Računovodstveno praćenje ulaganja u ovisne poduzetnike u poduzeću Valamar Riviera d.d.“ koristi na način da gore navedeno autorsko djelo, kao cjeloviti tekst trajno objavi u javnoj internetskoj bazi Sveučilišne knjižnice Sveučilišta Jurja Dobrile u Puli te kopira u javnu internetsku bazu završnih radova Nacionalne i sveučilišne knjižnice (stavljanje na raspolaganje javnosti), sve u skladu s Zakonom o autorskom pravu i drugim srodnim pravima i dobrom akademskom praksom, a radi promicanja otvorenoga, slobodnoga pristupa znanstvenim informacijama.

Za korištenje autorskog djela na gore navedeni način ne potražujem naknadu.

U Puli, 16. rujna 2022. godine

Potpis

SADRŽAJ

1. UVOD	1
1.1. Problem, predmet i objekt istraživanja	1
1.2. Svrha i ciljevi istraživanja	1
1.3. Metode istraživanja	2
1.4. Struktura rada	2
2. POJAM I VRSTE FINACIJSKIH INSTRUMENATA	4
2.1. Pojam i značaj financijskih instrumenata	4
2.2. Vrste financijskih instrumenata	6
2.3. Pojam i obilježja dioničkog društva	9
2.4. Dionice kao instrument financiranja društva	10
3. RAČUNOVODSTVENI TRETMAN ULAGANJA U VLASNIČKE INSTRUMENTE	13
3.1. Klasifikacija ulaganja u vlasničke instrumente	13
3.2. Pojam i oblici poslovnih spajanja	16
3.2.1. Pripajanje	18
3.2.2. Statutarna konsolidacija	18
3.2.3. Preuzimanje	20
3.3. Računovodstveni obračun poslovnih spajanja	21
3.3.1. Određivanje stjecanja	22
3.3.2. Određivanje datuma stjecanja	22
3.3.3. Priznavanje i mjerenje utvrdive stečene imovine, preuzetih obveza i nekontrolirajućeg interesa	23
3.3.4. Priznavanje i mjerenje goodwilla	23
3.3.5. Razlike između MSFI 3 Poslovna spajanja i HSFI 2 Konsolidirani financijski izvještaji	25
4. RAČUNOVODSTVENI TRETMAN ULAGANJA U OVISNA DRUŠTVA	26
4.1. Odnos matice i ovisnih društva	26
4.2. Nekonsolidirani i konsolidirani financijski izvještaji	28
4.3. Priznavanje i mjerenje ulaganja u ovisna društva u nekonsolidiranim financijskim izvještajima matičnog društva prema MSFI i MRS	29
4.3.1. Mjerenje ulaganja u ovisna društva po trošku	30
4.3.2. Mjerenje ulaganja u ovisna društva u skladu s MSFI 9	30

4.3.3. Mjerenje ulaganja u ovisna društva primjenom metode udjela	32
4.4. Mjerenje ulaganja u ovisna društva u nekonsolidiranim financijskim izvještajima matičnog društva prema HSFI 2	33
4.5. Razlika između zahtjeva MSFI-MRS-eva i HSFI 2 kod ulaganja u ovisna društva u nekonsolidiranim financijskim izvještajima	34
5. KONSOLIDACIJA FINANIJSKIH IZVJEŠTAJA	36
5.1. Načela sastavljanja konsolidiranih financijskih izvještaja	36
5.1.1. Promjena kontrole nad ovisnim društvom	38
5.1.2. Manjinski ili nekontrolirajući interesi	39
5.2. Faze konsolidacije financijskih izvještaja	40
5.3. Postupci konsolidacije financijskih izvještaja	42
5.3.1. Zbrajanje	42
5.3.2. Eliminacija	43
6. ULAGANJA U OVISNE PODUZETNIKE U PODUZEĆU VALAMAR RIVIERA D.D	46
6.1. Osnovni podaci o Valamar Rivieri d.d.	46
6.2. Računovodstvene politike konsolidacije financijskih izvještaja	47
6.3. Ulaganja u ovisna društva u odvijanim financijskim izvještajima	48
6.3.1. Stjecanje ovisnog društva	50
6.3.2. Likvidacija ovisnog društva	54
6.3.3. Pripajanje ovisnih društva	54
6.3.4. Usklađenje fer vrijednosti udjela u ovisnom društvu	55
6.4. Transakcije s povezanim strankama	56
6.5. Konsolidirani financijski izvještaji Grupe	59
7. ZAKLJUČAK	67
POPIS LITERATURE	69
POPIS SLIKA	71
POPIS TABLICA	72
SAŽETAK	73
SUMMARY	74

1. UVOD

Tema ovog diplomskog rada je „Računovodstveno praćenje ulaganja u ovisne poduzetnike u poduzeću Valamar Riviera d.d.“. U nastavku ovog djela navest će se problem, predmet i objekt istraživanja, svrha i ciljevi istraživanja te struktura rada.

1.1. Problem, predmet i objekt istraživanja

Kroz naslov diplomskog rada postavlja se problem istraživanja rada, a to je istražiti na koji način poduzeće (u daljnjem tekstu matično društvo/matica) računovodstveno prati ulaganja u ovisne poduzetnike (u daljnjem tekstu ovisna društva) na primjeru gospodarskog subjekta iz sektora turizma Valamar Riviere d.d. Definirani problem računovodstvenog praćenja ovisnih poduzetnika ujedno je i predmet istraživanja i ovog diplomskog rada.

Objekt istraživanja odnosi se na ulaganje u ovisne poduzetnike kroz definiranje svih računovodstvenih pojmova i postupaka koji su važni za razumijevanje i prepoznavanje različitih oblika ulaganja s naglaskom na preuzimanja. Kroz preuzimanja kao oblik ulaganja u ovisna poduzeća istraživanjem se obuhvaćaju sve aktivnosti i obveze kod praćenja ulaganja te na kraju prikaz navedenih aktivnosti na praktičnom primjeru poduzeća Valamar Riviera d.d.

1.2. Svrha i ciljevi istraživanja

Svrha istraživanja je definirati pojmove ulaganja u vlasničke instrumente, oblike poslovnih spajanja i njihov obračun, tretman ulaganja u ovisna društva te konsolidaciju i objavu financijskih izvještaja. Cilj istraživanja je prikazati teorijski ulaganja u vlasničke instrumente i njihov računovodstveni tretman kroz ispunjavanje određenih standarda i propisa od strane poduzeća ulagatelja te kroz analizu na praktičnom primjeru iskazati primjenu računovodstvenog tretmana.

1.3. Metode istraživanja

Prilikom izrade diplomskog rada korištene su sljedeće znanstvene metode:

- Metoda analize i sinteze: kroz traženje veze, uzroka i posljedica određenih poslovnih događaja te u selekciji prikupljenih podataka
- Metoda deskripcije: u opisivanju temeljnih pojmova vezanih uz rad i objašnjavanju veza i odnosa društava i transakcija
- Induktivna – deduktivna metoda: kroz potkrepljivanje računovodstvenih postupaka priznavanja, mjerenja, iskazivanja i konsolidacije financijskih izvještaja s praktičnim primjerom poduzeća čime je diplomski rad zaokružen u jednu potpunu cjelinu.
- Metoda komparacije i povijesna metoda: kroz analizu promjena ulaganja u ovisna poduzeća u četverogodišnjem razdoblju te usporedbi transakcija s povezanim strankama u dvogodišnjem razdoblju.
- Metoda klasifikacije: primijenjena kroz podjele ulaganja, poslovnih spajanja, obračuna poslovnih spajanja, metoda priznavanja i mjerenja ulaganja.

1.4. Struktura rada

Rad je podijeljen u 7 poglavlja. U uvodnom poglavlju prezentira se problem, predmet i objekt istraživanja, svrha i ciljevi istraživanja, metode istraživanja te struktura rada.

Drugo poglavlje rada odnosi se na teorijsko definiranje financijskih instrumenata i njihovih vrsta poradi njihove važnosti za provođenje financiranja i investiranja između društava. Trećim poglavljem se analizira klasifikacija ulaganja u vlasničke instrumente, navode i definiraju tri oblika poslovnih spajanja te prikazuje postupak računovodstvenog obračuna poslovnih spajanja kroz dva okvira za obračun poslovnih spajanja, a to su: Međunarodni standard financijskog izvještavanja 3 i Hrvatski standard financijskog izvještavanja 2.

Četvrto poglavlje rada predstavlja računovodstveni tretman ulaganja u ovisna društva kroz prikaz odnosa matice i ovisnih društava, iskazivanje i definiranje nekonsolidiranih i konsolidiranih financijskih izvještaja te postupke priznavanja i mjerenja ulaganja u nekonsolidiranim financijskim izvještajima.

Petim poglavljem obuhvaćena je konsolidacija financijskih izvještaja, predstavljaju se načela sastavljanja, faze i postupci prilikom konsolidacije financijskih izvještaja. U tom poglavlju detaljnije se prikazuje kako matično društvo iskazuje svoja ulaganja u ovisno poduzeće te kako se vrši eliminacija učinaka međusobnih transakcija između poduzetnika.

Kroz šesto poglavlje predstavljeno je poduzeće Valamar Riviera d.d. te njegovih 6 ovisnih poduzetnika i računovodstvene politike konsolidacije značajne za poduzetnika. Iskazana su ulaganja u ovisne poduzetnike tijekom četverogodišnjeg razdoblja s primjerima promjena u ulaganjima, transakcije s povezanim strankama te na samom kraju konsolidirani financijski izvještaji grupe. Posljednje sedmo poglavlje odnosi se na zaključna razmatranja.

2. POJAM I VRSTE FINANCIJSKIH INSTRUMENTATA

Financijski instrumenti kao jedan od tri temeljne komponente financijskog sustava uz financijska tržišta i financijske posrednike, predstavlja ugovor kojim se definiraju i uređuju financijski odnosi između novčano suficitarnih i deficitarnih subjekata koji razmjenjuju novčane tokove. Putem financijskih instrumenata osigurava se transfer i uređuju međusobna prava i obveze ugovornih strana.

2.1. Pojam i značaj financijskih instrumenata

Za funkcioniranje cjelokupnog financijskog sustava potrebna je usklađenost i sudjelovanje troje temeljnih komponenti, uz financijske instrumente to su financijska tržišta te financijske institucije. „Financijska tržišta se općenito mogu definirati kao tržišta na kojima se susreću ponuda i potražnja za novcem te se odvija promet financijskim instrumentima.“¹

Financijski instrumenti unutar financijskog sustava predstavljaju „ugovor putem kojeg se definiraju financijski odnosi između novčano suficitarnih i novčano deficitarnih subjekata koji razmjenjuju novčane tokove te se u biti putem financijskog instrumenta omogućava i osigurava transfer novčanih sredstava od novčano suficitarnih prema novčano deficitarnim subjektima i uređuju sva međusobna prava i obveze između ugovorenih strana financijskog instrumenta.“²

„Financijski posrednici su razne financijske institucije koje omogućavaju i pospješuju usmjeravanje štednje (slobodnih novčanih sredstava novčano suficitarnih subjekata) prema investicijama (novčano deficitarnim subjektima).“³ Uloga financijskog posrednika, odnosno financijske institucije je da slobodna novčana sredstva većeg broja kućanstava, poduzeća i/ili države objedini i preusmjeri prema novčano deficitarnim subjektima. Novčano suficitarnim subjektima pruža uslugu tako da objedini manje uloge, dok novčano deficitarnim subjektima pruža jednostavnije, brže i kvalitetnije prikupljanje novčanih sredstava za financiranje poslovanja.

¹ S. Orsag, *Vrijednosni papiri*, Sarajevo, Revicon, 2003., str. 4.

² M. Hladika, H. Matovina, H. Perčević, *Računovodstvo financijskih instrumenata*, Zagreb, HZRFD, 2017., str. 3.

³ loc. cit.

Prema Međunarodnom računovodstvenom standardu 32 *Financijski instrumenti: prezentiranje*, financijski instrument definira se kao „svaki ugovor uslijed kojega nastaje financijska imovina jednog subjekta i financijska obveza ili vlasnički instrument drugog subjekta.“⁴

Temeljne komponente financijskog instrumenta su:

- a) financijska imovina
- b) financijske obveze i
- c) vlasnički instrument

Financijski instrument predstavlja imovinu onom subjektu koji kupuje, odnosno stječe financijski instrument za kojeg plaća određenu naknadu ili ustupa određenu uslugu izdavatelju ili držatelju financijskog instrumenta. S druge strane izdavatelj, odnosno držatelj financijskog instrumenta ima financijsku obvezu jer izdavanjem i prodajom financijskog instrumenta prikuplja potrebna novčana sredstva. Financijska obveza nastaje jedino u slučaju kada se financijskim instrumentom prikupljaju novčana sredstva gdje u ugovornom odnosu naznačena obveza povrata novčanih sredstava.

Subjekt može prikupiti i novčana sredstva bez obveze povrata dobivenih novčanih sredstava putem vlasničkog instrumenta. Vlasnički instrument predstavlja vlasništvo nad djelom imovine poduzeća koje je izdalo financijski instrument. „Ulaganja u vlasničke instrumente predstavljaju financijsku imovinu temeljem koje investitor dokazuje vlasnički udjel u kapitalu emitenta vlasničkog instrumenta te stječe potraživanje prema njegovoj neto imovini kao i pravo na dividendu odnosno prinos na vlasničke udjele koji ovisi o ostvarenom poslovnom rezultatu emitenta.“⁵ Komponenta vlasničkog instrumenta je ujedno i oblik stjecanja vlasništva nad ovisnim poduzetnicima.

Kao što je već navedeno osnovna svrha financijskih instrumenata je prijenos financijskih sredstava od novčano suficitarnih prema novčano deficitarnim subjektima. Alokacijom novčanih sredstava novčano suficitarni subjekti višak svoji novčanih sredstava (štednju) ulažu u investicije što u konačnici dovodi do povećanja blagostanja i životnog standarda u zemlji u kojoj se investira.

⁴ MRS 32 *Financijski instrumenti: prezentiranje*, točka 11.

⁵ M. Hladika, H. Matovina, H. Perčević, op. cit., str. 97.

Ciljevi povećanja blagostanja i životnog standarda postižu se i ulaganjem u dionička društva kupnjom njezinih dionica te jedan od ishoda naposljetku je stjecanje upravljanjačkih ovlasti što je fokus ovog diplomskog rada. Prijenos novčanih sredstva odnosno ulaganje matičnog društva u ovisno društvo dovodi do povećanja novčanih sredstva u ovisnom društvu. Povećanjem novčanih sredstava potiču se ulaganja u rast i razvoj u društvu čime se postižu pozitivni učinci poput povećanja zaposlenosti, proizvodnje, produktivnosti unutar društva koji se kasnije prelijevaju na gospodarstvo i zemlju.

2.2. Vrste financijskih instrumenata

Financijski instrumenti mogu se klasificirati prema različitim kriterijima. Ovisno o složenosti i specifičnosti potraživanja koje je uključeno u određenom financijskom instrumentu, opća podjela je na osnovne, složene i derivatne instrumente koji se još nazivaju izvedenicama odnosno hibridnim financijskim instrumentima.

Osnovni financijski instrumenti predstavljaju tradicionalne financijske instrumente kao što su dionice i obveznice. Uključuju potraživanje prema neto imovini i dijelu ostvarenog poslovnog rezultat poslovnog subjekta kao oblik vlasničkog instrumenta (dionica). Oblik dužničkog instrumenta osnovnih financijskih instrumenata uključuje potraživanje za povratom glavnice i kamata navedenih u financijskom instrumentu (obveznica). Temeljna karakteristika osnovnih financijskih instrumenata je da uz potraživanje ne sadrže posebne dodatne opcije.

„Složeni financijski instrumenti su financijski instrumenti koji sadrže karakteristike različitih osnovnih financijskih instrumenata odnosno u kojima su ugrađene posebne opcije (npr. opcija konverzije) putem kojih takvi instrumenti poprimaju karakteristike različitih vrsta osnovnih instrumenata.“⁶

Posebnu vrstu financijskih instrumenata predstavljaju izvedeni ili derivatni financijski instrumenti. „Derivatni financijski instrumenti su financijski instrumenti koji su izvedeni iz osnovnih financijskih instrumenata i čija vrijednost ovisi o vrijednosti određene varijable definirane u samom derivatnom financijskom instrumentu (npr. cijene

⁶ ibidem, str. 12.

osnovnog financijskog instrumenta, kamatne stope, tečaja i sl.).⁷Temeljne vrste derivatnih financijski instrumenata su opcije, swaps, forward i futures.

Pored podjele financijskih instrumenata na osnovne, složene i derivatne postoje različitih kriteriji po kojima se financijski instrumenti još mogu klasificirati. „Najčešće se financijski instrumenti klasificiraju prema sljedećim kriterijima:

- a) karakter financijskog odnosa odnosno potraživanja koje je inkorporirano u financijskom instrumentu
- b) rok dospjeća financijskog instrumenta odnosno vrijeme trajanja financijskog odnosa uspostavljenog emisijom financijskog instrumenta
- c) karakter naknade definirane u financijskom instrumentu
- d) registracija financijskog instrumenta odnosno način na koji je naznačena osoba koja je nositelj prava iz financijskog instrumenta
- e) mogućnost konverzije financijskog instrumenta u druge vrste financijskih instrumenata.“⁸

Prema karakteru financijskog odnosa koji je definiran u financijskom instrumentu, financijski instrumenti se dijele na: dužničke (kreditne, zajmovne), vlasničke (glavničke, korporacijske) i hibridne. „Dužnički financijski instrumenti predstavljaju financijske instrumente temeljem kojih se uspostavlja kreditni odnos između emitenta instrumenta i investitora (kupca, ulagača) u financijski instrument.“⁹ Dužnički financijski instrumenti imaju definirani rok dospjeća, instrumentom je definiran rok i način povrata nominalnog iznosa (glavnice) te rok i način isplate glavnice. Tipični primjer dužničkog financijskog instrumenta je obveznica. Vlasničkim financijskim instrumentom dokazuje se udjel u vlasništvu nad društvom odnosno udio u temeljnom kapitalu nekog društva (dioničko društvo ili društvo s ograničenom odgovornošću) i sadrži potraživanje prema neto imovini društva. Roka dospjeća kod vlasničkih financijskih instrumenata nema, odnos uspostavljen financijskim instrumentom postoji sve dok postoji društvo koje je emitiralo vlasnički financijski instrument. Vlasnički financijski instrument imatelju omogućava pravo odlučivanja u društvu i pravo na isplatu udjela u dobiti (dividendu).

⁷ loc. cit.

⁸ S. Orsag, op.cit., str. 82

⁹ loc. cit.

Najčešći primjeri ove vrste financijskih instrumenata su dionice kod dioničkih društava te temeljni udjeli kod društva s ograničenom odgovornošću.

Hibridni vlasnički instrumenti predstavljaju kombinaciju karakteristika dužničkih i vlasničkih financijskih instrumenata, tipični primjeri su participativne obveznice i preferencijalne dionice.

Prema roku dospjeća financijski instrumenti dijele se na dugoročne, kratkoročne i financijske instrumente bez roka dospjeća iz perspektive emitenta financijskog instrumenta. Dugoročni financijski instrumenti su oni kojima je rok dospjeća duži od godine dana, kratkoročni oni čiji je rok dospjeća kraći od godine dana, financijski instrumenti s rokom dospjeća su ujedno i dužnički financijski instrumenti. Financijski instrumenti bez roka dospjeća su u pravilu vlasnički instrumenti kod kojih inkorporirano potraživanje postoji sve dok postoji i sam poslovni subjekt emitent tog instrumenta.¹⁰ Iz računovodstvenog aspekta i perspektive investitora postoje samo dugoročni i kratkoročni financijski instrumenti. Dugoročni je onaj financijski instrument kojeg investitor ima namjeru držati do kraja njegovog roka dospjeća, odnosno u razdoblju duljem od godine dana, dok kratkoročni predstavlja onaj instrument kojeg investitor ima namjeru prodati u roku kraćem od godine dana i čiji je rok dospjeća kraći od godine dana.

Prema karakteru naknade financijske instrumente dijelimo na one s fiksnom i varijabilnom naknadom, Financijski instrumenti s fiksnom naknadom u pravilu su dužnički financijski instrumenti koji imatelju osiguravaju fiksnu naknadu (kamat) neovisno o poslovnom rezultatu emitenta. Financijski instrumenti s varijabilnom naknadom u pravilu su vlasnički instrumenti kod kojih imatelj ostvaruje naknadu u obliku dividende čija visina ovisi o poslovnom rezultatu emitenta iz godine u godinu.

Prema registraciji financijskom instrumenta, odnosno načinu na koji je naznačen korisnik prava iz financijskog instrumenta, instrumenti se dijele na ime i na donosioca. Kod financijskih instrumenata na ime navedeno je ime osobe koja je korisnik prava iz financijskog instrumenta, dok kod instrumenata na donosioca ime korisnika prava nije navedeno, već svaka osoba koja je imatelj tog instrumenta je i korisnik prava iz tog instrumenta.

¹⁰ M. Hladika, H. Matovina, H. Perčević, op. cit., str. 13.

Prema mogućnosti konverzije financijskog instrumenta u druge vrste financijskih instrumenta razlikujemo konvertibilne i nekonvertibilne financijske instrumente. Konvertibilni financijski instrumenti su oni koji sadrže opciju konverzije u neku drugu vrstu financijskog instrumenta u pravilu to je instrument istog emitenta, dok mogućnost u konverzije u instrument drugog emitenta je vrlo rijetka. Nekonvertibilni financijski instrumenti su oni instrumenti koji se ne mogu konvertirati u neki drugi financijski instrument.

2.3. Pojam i obilježja dioničkog društva

„Dioničko društvo je pravni subjekt koji postoji zasebno i odvojeno od njegovih vlasnika (dioničara). Kao pravni subjekt, dioničko društvo može stjecati, posjedovati i raspolagati imovinom u svoje ime, može snositi odgovornost i sklapati ugovore te je obveznik plaćanja poreza na ostvarenu dobit.“¹¹ Poslovanje dioničkog društva uređeno je pravni aktom – statutom, društvo je osnovano u trenutku kada se u potpunosti provede njegov upis u sudski registar.

Dionice predstavljaju osnovni financijski instrument kod dioničkog društva. „Temeljni kapital dioničkog društva kreira se izdavanjem i prodajom dionica te predstavlja vrijednost koju članovi (dioničari) moraju unijeti, uložiti ili uplatiti u novcu, stvarima i/ili pravima.“¹² Minimalni temeljni kapital dioničkog društva u Republici Hrvatskoj je 200.000,00 kuna.

Dionička društva razlikuju se od ostalih oblika trgovačkih društava, a temeljem navedenih obilježja mogu se izdvojiti određene prednosti i nedostaci dioničkog društva.

Prednosti organiziranja poslovnih subjekata kao dioničkih društava su:

- a) zasebna pravna regulacija - podrazumijeva dioničko društvo kao zasebni pravni subjekt, odvojen od njegovih dioničara
- b) neprekidno (kontinuirano) postojanje – poslovanje dioničkog društva se ne prekida umirovljenjem ni smrću dioničara
- c) stjecanje značajnih iznosa sredstava – emisijom i prodajom dionica dolazi se do značajnih iznosa novca

¹¹ D. Gulin, H. Perčević, *Financijsko računovodstvo-izabrane teme*, Zagreb, HZRFD, 2013., str. 387.

¹² M. Hladika, H. Matovina, H. Perčević, op. cit., str. 153.

- d) prenosivost vlasničkih prava – dionica je prenosivi vrijednosni papir i može se prodati na financijskom tržištu čime se mijenja vlasništvo uz neprekidan kontinuitet poslovanja
- e) ograničena odgovornost – dioničari imaju ograničenu odgovornost do iznosa ulaganja u društvo.

Nedostaci organiziranja poslovnih subjekata kao dioničkog društva su:

- a) odvojeno vlasništvo od menadžmenta – odvojenost može dovesti do nezadovoljstva dioničara i njihovog sukoba s menadžmentom u situaciji kada menadžment ne zastupa mišljenja dioničara.
- b) dvostruko oporezivanje dividende – dioničko društvo kao pravni subjekt podliježe oporezivanju dobiti društva koja se raspoređuje u dividende, a potom se dividenda koja pripada dioničarima fizičkim osobama oporezuje poreznom na dohodak.
- c) regulatorni troškovi – osnivanje i poslovanje dioničkog društva u odnosu na ostala trgovačka društva je opširnije uređeno zakonom što iziskuje veće opće i administrativne troškove poslovanja.

2.4. Dionice kao instrument financiranja društva

„Dionice su tipični dugoročni vrijednosni papiri koji vlasnicima daju pravo na udjel u poslovnom rezultatu dioničkog društva. U slučaju likvidacije, dionice njihovim imateljima daju pravo na udio u likvidacijskoj masi poslovnog subjekta nakon što budu podmireni interesi vjerovnika.“¹³

Dionice se mogu kupovati na primarnom i sekundarnom tržištu. Na primarnom tržištu odvija se emisija dionica, odnosno tek izdane dionice se prodaju na njemu. Na sekundarnom tržištu odvija se daljnja prodaja već izdanih dionica.

¹³ M. Hladika, H. Matovina, H. Perčević, op. cit., str. 156.

„Odluke o izdavanju dionica donosi dionička skupština sukladno zakonskim propisima i statutu dioničkog društva, a to su odluke vezane za ukupan iznos dionica na koji se izdaju dionice i broj dionica koje će društvo izdati, nominalni iznos dionica, oznaka da dionice glase na ime ili na donositelja, vrijeme i način upisa dionica, u kojem roku i na koji način će se uplatiti dionice te o vrsti dionica koje se izdaju.“¹⁴

„Po sadržaju prava koje daju vlasnicima razlikuju se:

1. redovne ili obične dionice
2. povlaštene, preferencijalne ili prioritetne dionice.“¹⁵

Redovne ili obične dionice predstavljaju najčešći financijski instrument, njihovi vlasnici nazivaju se još i dioničari i/ili investitori koji drže dionice kao potvrdu o uloženim sredstvima u dioničko društvo. Prava koja ostvaruju dioničari na temelju vlasništva nad redovnom dionicom su: glasačka prava, pravo na isplatu dividende, pravo na udjela u ostatku likvidacijske mase i pravo prvokupa.

„Povlaštene, preferencijalne ili prioritetne dionice jesu dugoročni vrijednosni papiri koji se po svojim obilježjima nalaze između dionica i obveznica.“¹⁶ Obilježja koja razlikuju povlaštene dionice od onih redovnih su slijedeća: povlaštene dionice se mogu izdati i bez glasačkih prava, dividenda kod povlaštenih dionica se unaprijed utvrđuje u postotku od nominalne vrijednosti dionice, vlasnik povlaštene dionice ima prvenstvo u isplati dividende i likvidacijske mase u slučaju likvidacije društva u odnosu na dioničara koji posjeduje redovnu dionicu i povlaštene dionice se mogu konvertirati u drugi vrijednosni papir.

Dionice prilikom izdavanja na sebi moraju imati naznačenu nominalnu vrijednost, dok vrijednost dionice koja se može ostvariti prodajom na financijskim tržištima naziva se tržišna vrijednost. Prilikom izdavanja redovitih dionica one mogu biti izdane po nominalnoj vrijednosti, u iznosu većem od nominalne vrijednosti (uz premiju) ili u iznosu nižem od nominalne vrijednosti (uz diskont).

¹⁴ *Zakon o trgovačkim društvima*, Narodne novine, br. od 111/93 do 110/15.

¹⁵ *ibidem*, str. 156.

¹⁶ D. Gulin, *Povlaštene dionice – svrha izdavanja i računovodstveno praćenje*, Računovodstvo i financije, 2017., god. LXIII, broj 5, str. 28.

„Dionice mogu glasati na ime ili donositelja. Ako glase na ime, dionice se prenose indosamentno, a ako glase na donositelja, prenose se njihovom predajom.“¹⁷ Razlika između dionica koje glase na ime i onih koje glase na donositelja je u troškovima tiskanja dionica, veći troškovi su kod tiskanja dionica na donositelja zbog osiguranja od krivotvorenja i zlouporabe, dok dionice na ime se tiskaju uz niže troškove na jednostavnijem papiru.

¹⁷ S. Orsag, *Financiranje emisijom vrijednosnih papira*, Zagreb, RIFIN, 1997., str. 326.

3. RAČUNOVODSTVENI TRETMAN ULAGANJA U VLASNIČKE INSTRUMENTE

„Ulaganja u vlasničke instrumente predstavljaju financijsku imovinu temeljem koje investitor dokazuje vlasnički udjel u kapitalu emitenta vlasničkog instrumenta te stječe potraživanje prema njegovoj neto imovini kao i pravo na dividendu odnosno prinos na vlasničke udjele koji ovisi o ostvarenom poslovnom rezultatu emitenta.“¹⁸ Najčešća vrsta vlasničkog instrumenta su dionice, također vlasnički instrumenti mogu biti i udjeli u društvima s ograničenom odgovornošću te u otvorenim i zatvorenim investicijskim fondovima.

3.1. Klasifikacija ulaganja u vlasničke instrumente

Ulaganja u dionice i druge vlasničke instrumente mogu se klasificirati u dvije kategorije financijske imovine, a to su:

1. financijska imovina po fer vrijednosti kroz dobit ili gubitak ili
2. financijska imovina raspoloživa za prodaju

Važnost klasifikacije ulaganja u vlasničke instrumente u jednu od dvije gore navedene kategorije važna je zbog početnog i naknadnog mjerenja ulaganja u računovodstvenoj evidenciji te u financijskim izvještajima.

Ulaganja u dionice kojima nije namjera trgovati klasificiraju se kao financijska imovina raspoloživa za prodaju te se u računovodstvenoj evidenciji i bilanci iskazuju kao dugotrajna financijska imovina. Ulaganja u dionice kojima se namjerava trgovati na tržištima kapitala kao što je burza klasificiraju se u kategoriju financijske imovine po fer vrijednosti kroz dobit i gubitak.

„Financijska imovina po fer vrijednosti kroz dobit ili gubitak početno se mjeri po trošku stjecanja, tj. po fer vrijednosti plaćenju pri njezinom stjecanju. Transakcijski troškovi koji su direktno povezani sa stjecanjem financijske imovine (npr. naknade burzi) se kod ove kategorije financijske imovine iskazuju kao trošak odnosno rashod.“¹⁹

¹⁸ ibidem, str. 97.

¹⁹ MRS 39 *Financijski instrumenti: priznavanje i mjerenje*, točka 43. i HSFI 9 *Financijska imovina*, točka 9.19.

Prema navedenom imovina klasificirana kao financijska imovina po fer vrijednosti kroz dobit i gubitak početno se mjeri u visini vrijednosti plaćenj pri stjecanju dionica bez uključivanja transakcijskih troškova.

Naknadno mjerenje na datum sastavljanja bilance obavlja se na temelju fer vrijednosti koja predstavlja tržišnu cijenu dionice na aktivnom tržištu, ako se dionicom ne kotira na tržištu tada se naknadno mjerenje vrši po trošku stjecanja. Dobici i gubici koji nastaju promjenom fer vrijednosti financijske imovine iskazuju se kao nerealizirani prihodi ili rashodi ovisno da li je riječ o povećanju ili smanjenju vrijednosti imovine. Nerealizirani prihodi i rashodi postat će realizirani u trenutku prodaje ili otuđenja imovine te će postati sastavni dio prihoda i rashoda u računu dobiti i gubitka.

„Financijska imovina raspoloživa za prodaju je ona nederivatna financijska imovina koja se definira kao raspoloživa za prodaju ili koja nije klasificirana kao (a) zajam, (b) ulaganja koja se drže do dospjeća ili (c) financijska imovina koja se vodi po fer vrijednosti kroz dobit i gubitak.“²⁰ Prema navedenom financijska imovina raspoloživa za prodaju predstavlja oblik ulaganja koja nisu namijenjena trgovanju i nije ih moguće klasificirati jednu od tri gore navedene kategorije. „Prema MRS 39 i HSFI 9 financijska imovina raspoloživa za prodaju početno se mjeri po fer vrijednosti uvećanoj za sve transakcije troškove stjecanja.“²¹ Kod imovine raspoložive za prodaju transakcijski troškovi poput naknade posrednicima ili brokeru su sastavni dio vrijednosti imovine.

Naknadno mjerenje financijske imovine raspoložive za prodaju provodi se po fer vrijednosti financijske imovine na datum bilance, fer vrijednost utvrđuje se na temelju raspoloživih tržišnih cijena dionica ili na temelju modela i tehnika procjene. Svako povećanje ili smanjenje vrijednosti imovine iskazuje se kroz ostalu sveobuhvatnu dobit odnosno revalorizacijsku rezervu i prikazuju u izvještaju o sveobuhvatnoj dobiti kao dio ostale sveobuhvatne dobiti.

²⁰ MRS 39 *Financijski instrumenti: priznavanje i mjerenje*, točka 9.

²¹ M. Hladika, H. Matovina, H. Perčević, op. cit., str. 109.

Računovodstveno praćenje ulaganja u dionice i prihoda od takvih ulaganja ovisi o visini udjela koji ulagač u dionice ostvaruje kupnjom dionica drugog dioničkog društva. Postoje dvije računovodstvene metode za praćenje ulaganja u dionice i prihoda od istih, a to su:

1. metoda troška ulaganja i
2. metoda udjela

U sljedećoj tablici 1. prikazane su vrste ulaganja u dionice i kakav je njihov računovodstveni tretman.

Tablica 1. Vrste ulaganja u dionice i njihov računovodstveni tretman

Vrsta ulaganja u dionice	Utjecaj na poslovnu i financijsku politiku	Iskazivanje u računovodstvu i bilanci	Računovodstvena metoda
Ulaganje u dionice do 20%	Nema utjecaja	-Ulaganje u dionice -Dugotrajna ili kratkotrajna financijska imovina	Metoda troška ulaganja
Ulaganje u dionice od 20% do 50% - ulaganje u pridruženo društvo	Značajan utjecaj	-Udjeli u povezanim društvima -Dugotrajna financijska imovina	Metoda udjela
Ulaganje u dionice preko 50% - ulaganje u ovisno društvo	Kontrola	-Udjeli u povezanim društvima -Dugotrajna financijska imovina	Metoda troška ili metoda udjela + konsolidacija financijskih izvještaja

Izvor: Gulin D., Perčević H., Financijsko računovodstvo – izabrane teme, Zagreb, HZRFD, 2013., str. 335.

Metoda troška ulaganja primjenjuje se za sva ulaganja u dionice kod kojih ulagač stječe manje od 20% od ukupno emitiranih dionica drugog društva. „Primljenom metode troška ulaganja ulagačev prihod od ulaganja iskazuje se u visini primljenih dividendi.“²²

Kada ulagač stekne 20% i više od 20% ukupno emitiranih dionica drugog društva primjenjuje se metoda udjela. „Primljenom metode udjela, prihod od ulaganja (udjela u povezanim društvima) iskazuje se u visini ulagačeva udjela u neto dobiti društva čije dionice drži (pridruženog društva).“²³ Kada ulagač stekne više od 50% dionica društva, on ostvaruje kontrolu nad poslovnom i financijskom politikom društva i naziva se maticom, dok stečeno društvo naziva se ovisno društvo.

3.2. Pojam i oblici poslovnih spajanja

Poslovna spajanja predstavljaju rezultat poslovnih kombinacija u kojima jedno društvo ima kontrolu nad nekim drugim društvom. Prema HSFI 2 i MSFI 3 poslovno spajanja definirano je kao „spajanje dvaju odvojenih društava ili poslovanja u jedan izvještajni subjekt.“²⁴ „Poslovna spajanja između dvaju odvojenih društava nastaju u slučaju kada jedno društvo stekne neto imovinu drugog društva ili kada stekne glavnički udjel u drugom društvu koji mu omogućava značajan utjecaj ili kontrolu nad štićenikovim poslovnim i financijskim politikama.“²⁵

HSFI 2 navodi tri osnovne vrste poslovnih kombinacija

1. „poslovne kombinacije u kojima jedno društvo kontrolira drugo društvo
2. poslovne kombinacije u kojima jedno društvo ima značajan utjecaj na drugo društvo i
3. poslovne kombinacije u kojima jedno društvo zajedno s drugim društvima ima zajedničku kontrolu nad trećim društvima.“²⁶

²² ibidem, str. 98.

²³ loc. cit.

²⁴ D. Gulin, H. Perčević, op. cit., str. 209.

²⁵ loc. cit.

²⁶ HSFI 2 *Konsolidirani financijski izvještaji*, točka 2.31.

Poslovne kombinacije u kojima jedno društvo kontrolira drugo društvo nastaju matično-podružničkim odnosom u kojem društvo koje kontrolira drugo društvo naziva se matica, dok se kontrolirano društvo naziva ovisnim društvom. „Stjecanje kontrole jednog društva nad drugim najčešće se ostvaruje kada društvo stjecatelj stekne više od 50% dionica ili glavničkih udjela s pravom glasa stečenika.“²⁷

„Poslovne kombinacije u kojima jedno društvo ima značajan utjecaj na drugo društvo javlja se u slučaju kada jedno društvo stekne između 20 – 50% dionica ili glavničkih udjela s pravom glasa drugog društva. Značajan utjecaj jednog društva na drugo manifestira se putem njegovog utjecaja na financijske i poslovne politike.“²⁸ Društvo nad kojim drugo društvo ima značajan utjecaj naziva se pridruženim društvom.

„Poslovne kombinacije u kojima jedno društvo zajedno s drugim društvima ima zajedničku kontrolu nad trećim društvima rezultiraju zajedničkim pothvatima. Ova vrsta poslovnih kombinacija pojavljuje se u situaciji kada dva ili više društava zajednički stječu kontrolu nad trećim društvom. Stjecanje kontrole se i u ovom slučaju uglavnom ostvaruje temeljem stjecanja više od 50% dionica ili glavničkih udjela s pravom glasa stečenog društva.“²⁹

Stjecanje kontrole matičnog društva nad ovisnim društvom ne mora uvijek za cilj imati stvaranje matično-podružničkog odnosa, matica može steći ovisno društvo sa namjerom da ga pripoji ili da zajedno s njim formira novo društvo. U slučaju kada matica stekne 100% dionica ili glavničkih udjela s pravom glasa ovisnog društva, „tada se mogu identificirati tri osnovna oblika poslovnih spajanja:

1. pripajanje odnosno fuzija
2. statutarna konsolidacija i
3. akvizicija odnosno preuzimanje.³⁰

²⁷ D. Gulin, H. Perčević, op. cit., str. 210.

²⁸ loc. cit.

²⁹ loc. cit.

³⁰ E. J. Larsen, *Modern Advanced Accounting*, Singapore, Irwin – McGraw Hill, 2004., str. 172.-173.

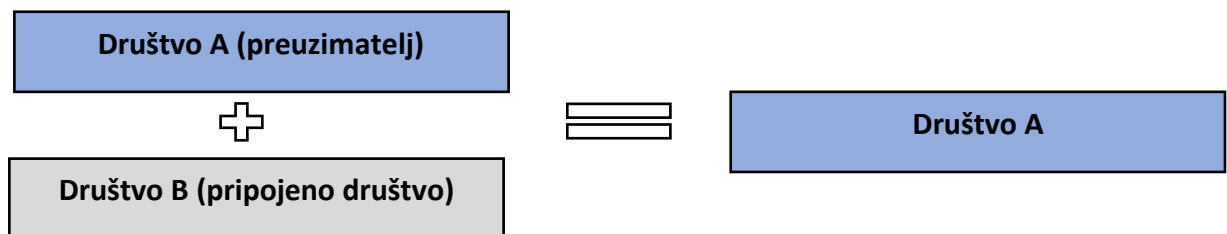
3.2.1. Pripajanje

„Pripajanje predstavlja oblik poslovnog spajanja društava kod kojeg jedno društvo stječe i pripaja ukupnu neto imovinu drugog društva. Društvo - stjecatelj preuzima ukupnu imovinu, obveze i potencijalne obveze društva kojeg stječe te ju evidentira u svojoj računovodstvenoj evidenciji.“³¹

Procesom pripajanja društvo koje je stjecatelj pripaja sebi jedno i/ili više stečenih društava, nakon što proces pripajanja završi samo društvo stjecatelj nastavlja poslovati kao pravni subjekt, dok stečeno društvo gubi svoju pravnu osobnost i nastavlja poslovati kao dio društva – stjecatelja.

Slika 1. prikazuje proces pripajanja društva gdje se društvo B pripaja društvu A i gubi svoju pravnu osobnost.

Slika 1. Pripajanje društva

Izvor: Izrada autora prema I. Pervan, *Računovodstvo poslovnih spajanja – prema MSFI i HSFI*, Zagreb, RRiF, 2012., str. 8.

3.2.2. Statutarna konsolidacija

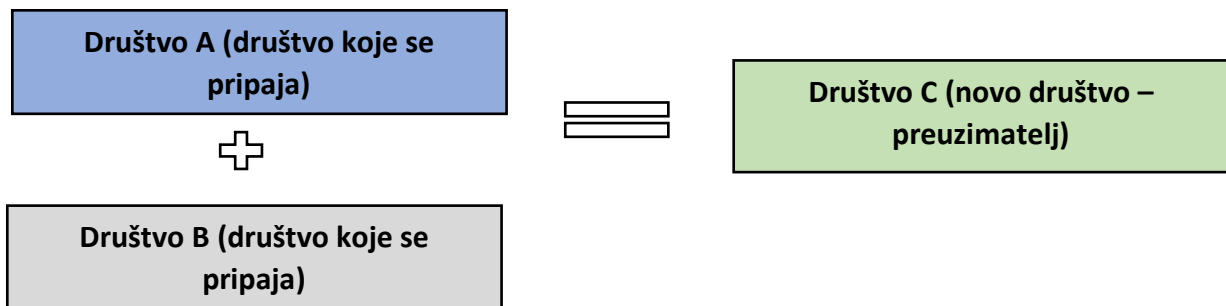
Statutarna konsolidacija predstavlja oblik spajanja dvaju društava kod kojeg dolazi do formiranja novog društva pod kojim društva nastavljaju poslovati. „Društva koja se spajaju u novoformirano društvo gube svoj pravni suverenitet i odvojenu računovodstvenu evidenciju te postaju dijelovi novoformiranog društva u okviru kojeg nastavljaju djelovati kao profitni ili investicijski centri.“³²

³¹ D. Gulin, H. Perčević, op. cit., str. 210.

³² ibidem, str. 223.

Na novoformirano društvo prenosi se sva imovina, sve obveze i potencijalne obveze po fer vrijednosti društva koja se spajaju. Postupak statutarne konsolidacije društava prikazan je na Slici 2. Na slici može se vidjeti da društva A i B se spajaju u novoformirano društvo C, pri čemu nakon procesa statutarne konsolidacije subjekti A i B prestaju poslovati kao pravni subjekti, gube računovodstvenu evidenciju te prenose svoju imovinu i obveze na novoformirano društvo C.

Slika 2. Statutarna konsolidacija društva

Izvor: Izrada autora prema I. Pervan, *Računovodstvo poslovnih spajanja – prema MSFI i HSFI*, Zagreb, RRiF, 2012., str. 9.

„Postupak statutarne konsolidacije provodi se kroz sljedeće korake:

1. Uprave društva koja se spajaju u novoformirani subjekt dogovaraju sve uvjete konsolidacije.
2. Dioničari društva (vlasnici) koji se spajaju odobravaju uvjete konsolidacije, koji moraju biti u skladu s internim politikama i pravilnicima subjekata koji se međusobno spajaju te postojećim institucionalnim okvirom (državnim zakonima i pravilnicima)
3. Novoformirani poslovni subjekt izdaje dionice koje distribuira dioničarima društava koji se spajaju u novoformirani subjekt u zamjenu za sve njihove glavne dionice s pravom glasa
4. Novoformirani subjekt preuzima neto imovinu društava koja se spajaju čime ta društva prestaju postojati kao samostalni pravni subjekt te postaju dijelovi (profitni ili investicijski centri) novoformiranog subjekta.³³

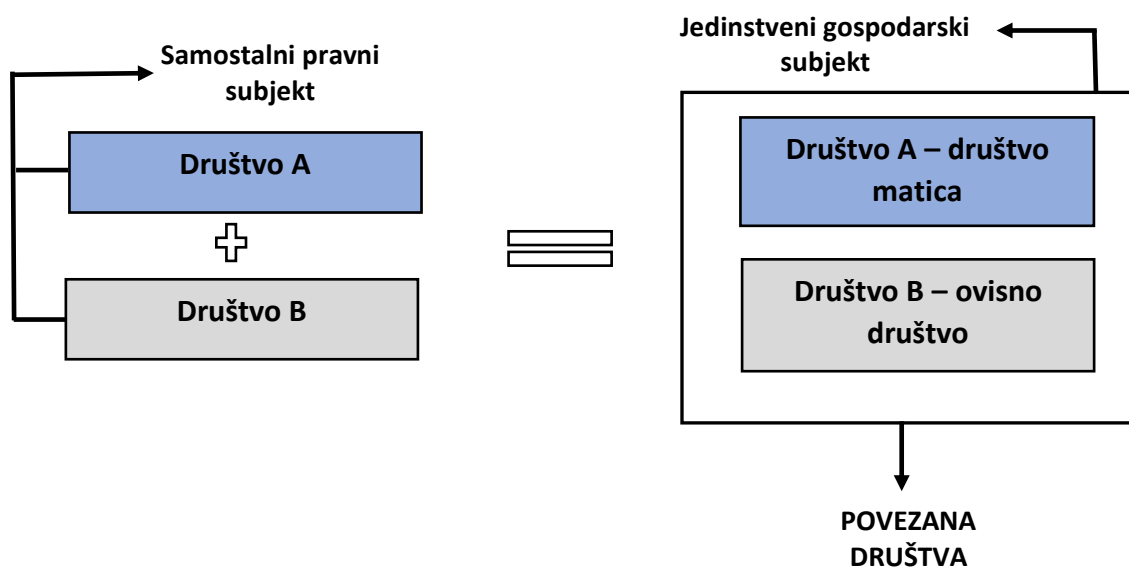
³³ E. J. Larsen, op. cit., str. 173.

3.2.3. Preuzimanje

Preuzimanje ili akvizicija „kao oblik poslovnog spajanja javlja se kada jedno društvo stječe više od 50% dionica ili glavnih udjela s pravom glasa drugog društva ostvarujući pri tome kontrolu nad tim društvom.“³⁴ Preuzimanjem društvo koje stjecatelj preuzima stečeno društvo, postaje njegov većinski vlasnik te ostvaruje kontrolu nad poslovnim i finansijskim politikama stečenog društva. Nakon procesa preuzimanja oba društva nastavljaju poslovati odvojeno, zadržavaju svoju pravnu osobnost, ali postaju povezana društva. Kod povezanih društava kao što je već navedeno u ovom radu postoje matica i ovisno društvo, društvo stjecatelj naziva se maticom, dok društvo koje je stečeno nosi naziv ovisno društvo.

Na Slici 3. prikazan je postupak preuzimanja društva, društvo A preuzima društvo B, nakon procesa preuzimanja oba društva zadržavaju svoju pravnu osobnost, ali postaju povezana društva. Društvo A je matica, a društvo B ovisno društvo, društvo A ima kontrolu na poslovnim i finansijskim politikama društva B. O računovodstvenom tretmanu ulaganja u ovisna društva detaljnije je opisano u 4. poglavlju ovoga rada.

Slika 3. Preuzimanje društva

Izvor: Izrada autora prema I. Pervan, *Računovodstvo poslovnih spajanja – prema MSFI i HSFI*, Zagreb, RRiF, 2012., str. 10.

³⁴ ibidem, str. 233.

3.3. Računovodstveni obračun poslovnih spajanja

U Republici Hrvatskoj postoje dva okvira za obračun poslovnih spajanja, a to su prema MSFI 3 i HSFI 2. Obveznici primjene Hrvatskih standarda financijskog izvještavanja su mikro, mali i srednji poduzetnici, dok obveznici primjene Međunarodnih standarda financijskog izvještavanja su veliki poduzetnici i društva od javnog interesa. Međunarodne standarde financijskog izvještavanja mogu primjenjivati i ovisna društva (društva kćeri) koji su obveznici primjene HSFI, a čije matično društvo sastavlja i prezentira godišnje konsolidirane financijske izvještaje primjenom MSFI-a.

„Osnovni cilj MSFI 3 je obračun poslovnih spajanja te odredbe ovog standarda obuhvaćaju:

- priznavanje i vrednovanje utvrdive stečene imovine, preuzetih obveza i ne kontrolirajućih interesa – NKI
- priznavanje i vrednovanje goodwilla ili dobitaka ostvarenog kupnjom po nižoj cijeni od tržišne – povoljna kupnja;
- definiranje informacija za objavu u bilješkama.“³⁵

Prema MSFI 3 poslovno spajanje „označava transakciju ili drugi događaj kojim stjecatelj stječe kontrolu nad jednim ili više poslovanja.“³⁶ MSFI 3 primjenjuje se samo za transakcije kojima se zadovoljava gore navedena definicija poslovnih spajanja te se ne primjenjuje za zajedničke pothvate, stjecanje imovine koja ne predstavlja poslovanje te spajanje subjekata pod zajedničku kontrolu.

Prema tome „ proces poslovnih spajanja rezultira dvjema mogućim situacijama:

1. Neto imovina jednog ili više poslovnih subjekata, koji nestaju kao pravni subjekti, prenosi se na jedan poslovni subjekt koji i poslije poslovne kombinacije ostaje pravni subjekt. To se naziva obično stjecanje neto imovine (fuzija i statutarna konsolidacija).
2. Jedan poslovni subjekt stječe vlasništvo (dionice ili udjele) drugih pravnih subjekata, koji i nakon poslovne kombinacije (stjecanja dionica) ostaju pravni subjekti.“³⁷

³⁵ I. Pervan, *Računovodstvo poslovnih spajanja – prema MSFI i HSFI*, Zagreb, RRiF, 2012., str. 31.

³⁶ ibidem, str. 32.

³⁷ S. Orsag, D. Gulin, *Poslovne kombinacije*, Zagreb, HZRIF, 1997., str. 328.

Kroz MSFI 3 propisuje se samo jedna metoda za obračun poslovnih spajanja, a to je metoda stjecanja za gore navedena poslovna spajanja

„Primljena metode stjecanja nalaže:

- određivanje stjecatelja;
- određivanje datuma stjecanja;
- priznavanje i mjerenje utvrdive stečene imovine, preuzetih obveza i ne kontrolirajućeg interesa u stečeniku te
- priznavanje i mjerenje goodwilla ili dobiti ostvarene povoljnom kupnjom.“³⁸

3.3.1. *Određivanje stjecatelja*

„U svakom poslovnom spajanju jedno društvo koje se spaja određuje se kao stjecatelj. Stjecateljem se smatra društvo koje stječe kontrolu nad nekim drugim društvom, a stjecanje kontrole definirano je prema MSFI-u 10 Konsolidirani financijski izvještaji.“³⁹

3.3.2. *Određivanje datuma stjecanja*

„Datum stjecanja određuje stjecatelj, a to je datum na koji je stekao kontrolu nad stečenikom. Datum na koji stjecatelj stječe kontrolu nad stečenikom u pravilu je datum na koji stjecatelj zakonito prenosi naknadu za stjecanje, stječe imovinu i preuzima obveze stečenika – zaključni datum.“⁴⁰ Stjecatelj može steći kontrolu na datum prije zaključnog datuma ako je pisanim ugovorom regulirano da će stjecatelj steći kontrolu na neki datum do zaključnog datuma.

³⁸ MSFI 3 *Poslovna spajanja*, točke 4. i 5.

³⁹ MSFI 3 *Poslovna spajanja*, točke 6. i 7.

⁴⁰ MSFI 3 *Poslovna spajanja*, točke 8. i 9.

3.3.3. Priznavanje i mjerenje utvrdive stečene imovine, preuzetih obveza i nekontrolirajućeg interesa

„Stjecatelj je dužan na datum stjecanja priznati, odvojeno od goodwilla, utvrdivu stečenu imovinu, utvrdive preuzete obveze i svaki nekontrolirajući interes u stečeniku. Da bi se ispunili uvjeti priznavanja primjenom metode stjecanja, utvrdiva stečena imovina i utvrdive stečene obveze moraju na datum stjecanja udovoljiti definicijama imovine i obveza iz *Okvira za sastavljanje i prezentiranje financijskih izvještaja*.

Nadalje, kako bi se ispunili uvjeti za priznavanje u sklopu primjene metode stjecanja, utvrdiva stečena imovina i utvrdive preuzete obveze moraju biti dijelom onoga što su stjecatelj i stečenik razmijenili u transakciji poslovnog spajanja, a ne rezultat odvojenih transakcija. Moguće je da kod stjecanja dođe do priznavanja određene imovine i određenih obveza koje stečenik ranije u svojim financijskim izvještajima nije priznao kao imovinu i obveze. Primjerice kao što je ime marke (brand), patent ili odnos s nekim klijentom.

Na datum stjecanja, stjecatelj je dužan utvrditi stečenu imovinu odnosno utvrdive preuzete obveze klasificirati ili označiti na način koji je nužan kako bi kasnije primijenio druge Međunarodne standarde financijskog izvještavanja.

Stjecatelj je klasifikaciju ili označavanje dužan provesti na temelju ugovornih uvjeta, gospodarskih uvjeta, svojih poslovnih ili računovodstvenih politika te drugih relevantnih uvjeta koji postoje na datum stjecanja.“⁴¹

3.3.4. Priznavanje i mjerenje goodwilla

„Stjecatelj je dužan priznati goodwill na datum stjecanja kao razliku iznosa pod a) preko iznosa pod b):

a) ukupnog iznosa

- i. prenesene naknade za stjecanje mjerene po fer vrijednosti prenesene imovine, preuzetih obveza ili izdanih vlasničkih udjela
- ii. eventualnog nekontrolirajućeg interesa mjerenog ili po fer vrijednosti ili u visini udjela u neto imovini stečenika i

⁴¹ MSFI 3 *Poslovna spajanja*, točke 10., 11., 12., 13. i 15.

iii. fer vrijednosti prethodno stečenih vlasničkih udjela (kod poslovnih spajanja u fazama).

b) neto iznosa na datum stjecanja utvrdive stečene imovine i utvrdivih preuzetih obveza mjerenih po fer vrijednosti.⁴²

„Goodwill uključuje buduće ekonomske koristi nastale od imovine koju nije moguće pojedinačno identificirati i zasebno priznati.“⁴³ Goodwill može biti pozitivan ili negativan.

„Pozitivan goodwill javlja se u slučaju kada je naknada za stjecanje (uvećana za eventualni nekontrolirajući interes i fer vrijednost prethodno stečenih vlasničkih udjela u stečeniku) veća od fer vrijednosti neto imovine stečenika. Pozitivan goodwill iskazuje se u financijskim izvještajima stjecatelja odnosno u konsolidiranim financijskim izvještajima kao dugotrajna nematerijalna imovina. U slučaju kada je naknada za stjecanje (uvećana za nekontrolirajući interes te prethodno stečene udjele u stečeniku mjerene po fer vrijednosti mjerene po fer vrijednosti) manja od fer vrijednosti neto imovine stečenika nastaje negativni goodwill koji se prema MSFI 3 naziva dobit od povoljne kupnje.“⁴⁴

„Goodwill nastao u transakciji poslovnog spajanja se prema MSFI 3 ne amortizira već testira na umanjeње u skladu s MRS 36. Budući da goodwill utjelovljuje ekonomsku korist, ali samostalno ne stvara novčane tokove već može utjecati na povećanje novčanih tokova druge imovine nužno je prema MRS 36 goodwill rasporediti na jedinice koje stvaraju novac.“⁴⁵ Jedinica koja stvara novac je najmanja određiva skupina imovine koja stvara priljeve novca koji su uglavnom neovisni od priljeva novca od druge imovine ili drugih skupina imovine.“⁴⁶ Test umanjenja goodwilla provodi se zajedno s testiranjem umanjenja jedinice koja stvara novac ili grupe jedinica kojima je goodwill dodijeljen. „Testiranje goodwilla na umanjeње mora se provesti minimalno jednom godišnje, ali uvijek u isto vrijeme. Umanjenje goodwilla knjiži se kao rashod, a MSFI 3 izričito zabranjuje ispravljanje gubitaka od umanjenja goodwilla.“⁴⁷

⁴² MSFI 3 *Poslovna spajanja*, točka 32.

⁴³ HSFI 2 *Konsolidirani financijski izvještaji*, točka 2.8.

⁴⁴ D. Gulin, H. Perčević, op.cit., str. 258.-259.

⁴⁵ ibidem, str. 259.

⁴⁶ MRS 36 *Umanjenje imovine*, točka 6.

⁴⁷ D. Gulin, H. Perčević, op.cit., str. 259.

3.3.5. Razlike između MSFI 3 Poslovna spajanja i HSFI 2 Konsolidirani financijski izvještaji

Razlike između Međunarodnog standarda financijskog izvještavanja 3 i Hrvatskog standarda financijskog izvještavanja 2 najznačajnije su u pogledu računovodstvenog tretmana poslovnih spajanja i mjerenja goodwilla:

1. „utvrđivanje naknade za stjecanje odnosno troška stjecanja društva u transakciji poslovnog spajanja,
2. utvrđivanju goodwilla u transakciji poslovnog spajanja te
3. naknadnom mjerenju goodwilla proizašlog iz transakcije poslovnog spajanja.“⁴⁸

Kod utvrđivanja naknade za stjecanje odnosno troška stjecanja društva u transakciji poslovnog spajanja „HSFI 2 dozvoljava uključivanje transakcijskih troškova koji se mogu direktno povezati s poslovnim spajanjem, dok MSFI 3 zahtjeva iskazivanje takvih troškova u rashode.“⁴⁹

„MSFI 3 navodi da se goodwill utvrđuje kao razlika između naknade za stjecanje (uvećane za nekontrolirajući interes u stečeniku te prethodno stečene vlasničke udjele u stečeniku) i fer vrijednosti neto imovine stečenog društva, HSFI 2 navodi da se goodwill utvrđuje kao razlika između troškova poslovnog spajanja (u kojem su uključeni i transakcijski troškovi stjecanja) i stjecateljevog interesa u fer vrijednosti neto imovine stečenika.“⁵⁰

Kod naknadnog mjerenja „prema MSFI 3 goodwill se ne amortizira, već testira na umanjenje najmanje jednom godišnje. Prema HSFI 2 goodwill se amortizira u roku od najviše pet godina.“⁵¹

⁴⁸ loc. cit.

⁴⁹ ibidem, str. 260.

⁵⁰ loc. cit.

⁵¹ loc. cit

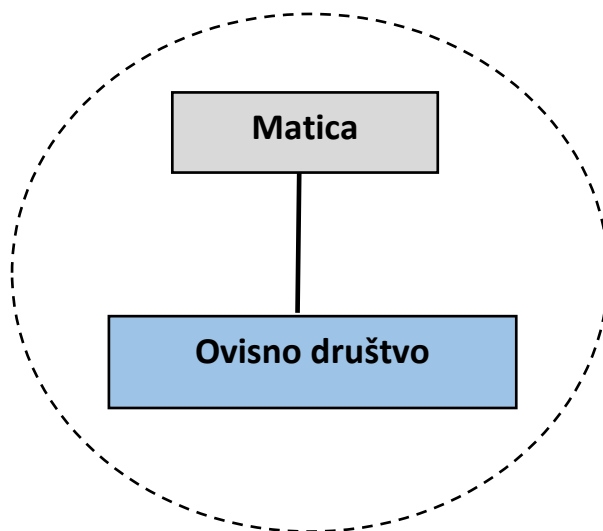
4. RAČUNOVODSTVENI TRETMAN ULAGANJA U OVISNA DRUŠTVA

4.1. Odnos matice i ovisnih društva

Preuzimanjem društvo stjecatelj preuzima stečeno društvo, postaje njegov većinski vlasnik i ostvaruje kontrolu nad njegovim poslovnim i financijskim politikama, ali oba društva nastavljaju poslovati zadržavajući svoju pravnu osobnost. Već je rečeno da matičnim društvom naziva se društvo koje ima kontrolu nad jednim ili više društava, dok ovisno društvo predstavlja ono društvo nad kojim matično društvo ima kontrolu.

„Matično društvo zajedno sa svim svojim ovisnim društvima čini grupu koja egzistira isključivo kao ekonomski, ali ne i pravni subjekt budući da nakon procesa akvizicije društva zadržavaju svoju pravnu osobnost. Dakle grupa je fiktivno stvoreni ekonomski subjekt koji nema pravnu osobnost ni samostalnu računovodstvenu evidenciju, a nastaje isključivo konsolidacijom financijskih izvještaja matice i ovisnog društva.“⁵²

Slika 4. Konsolidirani subjekt

Izvor: Izrada autora prema: S. Orsag i D. Gulin, *Poslovne kombinacije*, Zagreb, HZRIFD, 1997., str. 333.

⁵² Ibidem, str. 234.

Isprekidana linija kružnice na slici 4. „predstavlja konsolidirani subjekt koji ne egzistira kao pravni, već isključivo kao ekonomski subjekt. Sve transakcije ili vlasnički odnosi koji prelaze isprekidanu liniju imaju utjecaj na konsolidirane financijske izvještaje, dok se transakcije koje se odvijaju unutar konsolidiranog subjekta ne odražavaju na konsolidirane financijske izvještaje. Ove transakcije unutar skupine ili konsolidiranog subjekta razmatraju se kao transakcije unutar jednog računovodstvenog subjekta i zato se ne uključuju u konsolidirane financijske izvještaje.“⁵³

Matičnim društvom smatra se društvo koje ispunjava najmanje jedna od sljedećih uvjeta:

1. „ima na izravan ili neizravan način većinu glasačkih prava u drugom društvu,
2. ima pravo imenovati ili opozvati većinu članova uprave ili nadzornog odbora drugog društva,
3. ima pravo izvršavati prevladavajući utjecaj nad drugim društvom na temelju ugovora sklopljenog s tim društvom ili na temelju odredbi osnivačkog akta, statuta ili u skladu s drugim propisima,
4. ako je većina članova uprave ili nadzornog odbora, koji su tu funkciju obavljali u tekućoj i prethodnoj poslovnoj godini i još uvijek je obavljaju do sastavljanja godišnjih financijskih izvještaja, bila imenovana isključivo ostvarivanjem prava glasa matičnog društva,
5. ima kontrolu nad većinom glasačkih prava u društvu na temelju sporazuma s drugim dioničarima,
6. ako može ostvariti ili ostvaruje vladajući utjecaj ili kontrolu nad drugim društvom,
7. ako se matičnim ili ovisnim društvom upravlja na jedinstvenoj osnovi temeljem ugovora, osnivačkog akta ili statuta ili
8. ako je obveznik primljene Međunarodnih standarda financijskog izvještavanja pojedinačno ili kao grupa te je prema tim standardima obvezan sastavljati konsolidirane financijske izvještaje.“⁵⁴

⁵³ S. Orsag i D. Gulin, op.cit. str. 333.

⁵⁴ Narodne novine (2018.), Zakon o računovodstvu, čl. 23., st. 3. i HSFI 2 – *Konsolidirani financijski izvještaji*, točka 2.1.4.

4.2. Nekonsolidirani i konsolidirani financijski izvještaji

„Društvo koje stječe kontrolu nad drugim društvom obvezno je sastavljati dvije vrste financijskih izvještaja:

1. odvojene financijske izvještaje i
2. konsolidirane financijske izvještaje.“⁵⁵

U odvojenim odnosno nekonsolidiranim financijskim izvještajima prikazuje se financijski položaj i uspješnost isključivo matičnog društva. Prema Hrvatskim standardima financijskog izvještavanja 2 *Konsolidirani financijski izvještaji* „odvojeni financijski izvještaji su oni koje prezentira matično društvo, ulagatelj u društva povezana sudjelujućim interesom ili pothvatnik u zajednički kontroliranom subjektu, u kojima su ulaganja iskazana na osnovi udjela u kapitalu, a ne na osnovi neto imovine i objavljenog rezultata društva koje je predmet ulaganja.“⁵⁶ Prema MRS 27 *Nekonsolidirani financijski izvještaji* definiraju se kao „izvještaji koji se prezentiraju kao dodatak konsolidiranim financijskim izvještajima ili kao dodatak financijskim izvještajima ulagača koji nema ulaganja u ovisnim društvima, ali ima ulaganja u pridruženim društvima ili zajedničkim pothvatima u kojima se ulaganja u pridruženim društvima ili zajedničkim pothvatima moraju obračunati primjenom metode udjela.“⁵⁷

Osim odvojenih (nekonsolidiranih) financijskih izvještaja društvo matica je obvezno sastavljati i prezentirati i konsolidirane financijske izvještaje. Konsolidirani financijski izvještaji su financijski izvještaji grupe (matice i ovisnog poduzeća) prikazani kao da su oni jedan ekonomski subjekt. HSFI 2 *Konsolidirani financijski izvještaji* definira „konsolidirane financijske izvještaje kao izvještaje grupe društava u kojoj jedno društvo (matično društvo) nad jednim ili više društava (društvo kći) ima vladajući utjecaj (kontrolu), a prikazuju grupu kao cjelinu.“⁵⁸ Konsolidirani financijski izvještaji i sam postupak konsolidacije detaljnije su obrađeni u poglavlju 5.

⁵⁵ D. Gulin, H. Perčević, op.cit., str. 235.

⁵⁶ HSFI 2 *Konsolidirani financijski izvještaji*, točka 2.17.

⁵⁷ MRS 27 *Nekonsolidirani financijski izvještaji*, točka 6.

⁵⁸ HSFI 2 *Konsolidirani financijski izvještaji*, točka 2.11.

Međusobne transakcije unutar grupe između matice i ovisnih društava se eliminiraju u konsolidiranim financijskim izvještajima. „Konsolidirani financijski izvještaji odražavaju samo učinke transakcija koja su društva unutar grupe ostvarila sa subjektima izvan grupe. U skladu s tim, u konsolidiranim financijskim izvještajima matica mora eliminirati svoje ulaganje i učinke ulaganja u ovisna društva.“⁵⁹

4.3. Priznavanje i mjerenje ulaganja u ovisna društva u nekonsolidiranim financijskim izvještajima matičnog društva prema MSFI i MRS

„Priznavanje i mjerenje ulaganja u ovisna društva temelji se na primjeni zahtjeva Međunarodnog računovodstvenog standarda 27 *Nekonsolidirani financijski izvještaji* (MRS 27) za obveznike primjene Međunarodnih standarda financijskog izvještavanja (MSFI-a), dok se kod obveznika primjene Hrvatskih standarda financijskog izvještavanja (HSFI-a) priznavanje i mjerenje ulaganja u ovisna društva provodi na temelju zahtjeva Hrvatskog standarda financijskog izvještavanja 2 *Konsolidirani financijski izvještaji* (HSFI 2).“⁶⁰

Prema Međunarodnom računovodstvenom standardu 27 *Nekonsolidirani financijski izvještaji* „prilikom sastavljanja nekonsolidiranih financijskih izvještaja, društvo je dužno ulaganja u ovisna društva, pridružena društva i zajedničke pothvate obračunati na jedan od ova tri načina:

1. po trošku ili
2. u skladu s Međunarodnim standardom financijskog izvještavanja 9 *Financijski instrumenti* (MSFI 9) ili
3. primjenom metode udjela.“⁶¹

⁵⁹ D. Gulin, H. Perčević, op.cit., str. 235.

⁶⁰ H. Perčević, „Mjerenje ulaganja u ovisna društva u nekonsolidiranim (odvojenim) financijskim izvještajima matičnog društva“, Računovodstvo i financije, 11/2018, str. 35.

⁶¹ MRS 27 *Nekonsolidirani financijski izvještaj*, točka 10.

4.3.1. Mjerenje ulaganja u ovisna društva po trošku

Primljenom metode troška, ulaganja u ovisna društva početno se mjere po trošku. Trošak kao pojam u kontekstu početnog ulaganja u ovisno društvo definira se „kao iznos plaćenog novca ili novčanih ekvivalenata ili fer vrijednost druge naknade dane za nabavu imovine u vrijeme njezina stjecanja ili izgradnje, ili po potrebi iznos koji se može pripisati toj imovini kod početnog priznavanja u skladu s određenim zahtjevima drugih Međunarodnih standarda financijskog izvještavanja.“⁶² Prema navedenoj definiciji kod početnog mjerenja ulaganja u ovisna društva trošak se utvrđuje u visini iznosa novca ili novčanih ekvivalenata ili fer vrijednosti druge naknade plaćene odnosno dane u zamjenu za stjecanje udjela u ovisnom društvu.

„Matična društva koja u svojim nekonsolidiranim financijskim izvještajima obračunavaju ulaganja u ovisna društva po trošku, naknadno, na svaki sljedeći datum financijskog izvještavanja nakon početnog priznavanja, ulaganja u ovisna društva nastavljaju mjeriti po trošku.“⁶³

„Primljena obračuna po trošku znači da se svota ulaganja u ovisno društvo ne mijenja s obzirom na njegov financijski rezultat, dok se u knjigama ulagača jedino priznaju prihodi od dividendi ovisnog društva. Dividende se priznaju u odvojenim izvještajima u trenutku kada je utvrđeno pravo na dividendu, tj. kada skupština ovisnog društva usvoji odluku o isplati dividende.“⁶⁴

4.3.2. Mjerenje ulaganja u ovisna društva u skladu s MSFI 9

Međunarodnim računovodstvenim standardom 27 *Odvojeni financijski izvještaji* matičnim društvima se omogućava da u svojim nekonsolidiranim financijskim izvještajima ulaganja u ovisna društva obračunaju u skladu s Međunarodnim standardom financijskog izvještavanja 9 *Financijski instrumenti*.

⁶² MRS 16 *Nekretnine, postrojenja i oprema*, točka 6., MRS 38 *Nematerijalna imovina*, točka 8. i MRS 40 *Ulaganja u nekretnine*, točka 5.

⁶³ H. Perčević, op. cit., str. 36.

⁶⁴ I. Pervan, op. cit., str. 157.

Ako se matično društvo odlučilo na mogućnost mjerenja ulaganja u ovisna društva u skladu s Međunarodnim standardom financijskog izvještavanja 9, „ono će, za potrebe mjerenja svoja ulaganja klasificirati u jednu od sljedećih kategorija financijske imovine definiranih u okviru MSFI-a 9:

- a. ili u kategoriju financijske imovine po fer vrijednosti kroz račun dobiti i gubitka ili
- b. u kategoriju financijske imovine po fer vrijednosti kroz ostalu sveobuhvatnu dobit.“⁶⁵

U slučaju kada matično društvo svoja ulaganja u ovisno društvo klasificira u kategoriju financijske imovine po fer vrijednosti kroz račun dobiti i gubitka, „tada će prilikom početnog priznavanja ulaganja (udjeli) u ovisnim društvima mjeriti po fer vrijednosti stečenih vlasničkih udjela u ovisnom društvu.“⁶⁶

Na datum svakog sljedećeg financijskog izvještavanja nakon početnog priznavanja u kategoriju financijske imovine kroz račun dobiti i gubitka ulaganja će se mjeriti po fer vrijednosti udjela na datum financijskog izvještavanja. Svaka razlika u fer vrijednosti između dva izvještajna datuma se kod ove kategorije financijske imovine priznaje u dobit ili gubitak. Ako je fer vrijednost udjela u ovisnim društvima na datum izvještavanja veća od knjigovodstvene vrijednosti udjela, razlika predstavlja i priznaje se kao prihod koji se uključuje u računovodstveni rezultat obračunskog razdoblja. U suprotnom slučaju kada je fer vrijednost udjela u ovisnom društvu niža od njegove knjigovodstvene vrijednosti, razlika se priznaje kao rashod.

Kada matično društvo svoja ulaganja u ovisno društvo klasificira u kategoriju financijske imovine po fer vrijednosti kroz sveobuhvatnu dobit, „tada će se ta ulaganja prilikom početnog priznavanja mjeriti po fer vrijednosti stečenih vlasničkih udjela u ovisnom društvu uvećanoj za transakcijske troškove koji se mogu izravno pripisati stjecanju tih udjela.“⁶⁷

Na datum svakog sljedećeg financijskog izvještavanja nakon početnog priznavanja u kategoriju financijske imovine po fer vrijednosti kroz sveobuhvatnu dobit ulaganja će se mjeriti po fer vrijednosti udjela na datum financijskog izvještavanja.

⁶⁵ H. Perčević, op. cit., str. 36.

⁶⁶ loc. cit.

⁶⁷ loc. cit.

„Razlike u fer vrijednosti između dva izvještajna datuma priznaju se kod ove kategorije financijske imovine u ostalu sveobuhvatnu dobit odnosno kao rezerve fer vrijednosti u kapital.“⁶⁸ „Prilikom prestanka priznavanja ulaganja u ovisna društva klasificirana u kategoriju financijske imovine po fer vrijednosti kroz ostalu sveobuhvatnu dobit, kumulativna dobit ili gubitak od svođenja ulaganja na fer vrijednost priznata u ostaloj sveobuhvatnoj dobiti odnosno rezervama fer vrijednosti ne prenosi se u dobit ili gubitak, ali se može prenositi unutar vlasničkog kapitala.“⁶⁹

Osnovne razlike između klasifikacije financijske imovine po fer vrijednosti kroz račun dobiti i gubitka i kroz ostalu sveobuhvatnu dobit je u početnom mjerenju financijske imovine i kod priznavanja učinaka promjene fer vrijednosti između dva izvještajna datuma.

4.3.3. Mjerenje ulaganja u ovisna društva primljenom metode udjela

Sukladno Međunarodnom računovodstvenom standardu 27 *Nekonsolidirani financijski izvještaji* matično društvo može ulaganja u ovisna društva u nekonsolidiranim financijskim izvještajima obračunavati primljenom metode udjela. „Primljenom metode udjela, ulaganja (udjeli) u ovisna društva se početno mjere po trošku, s time da se naknadno knjigovodstvena vrijednost ulaganja (udjela) u ovisna društva korigira za ulagačev (matični) udjel u neto dobiti ili gubitku te ostaloj sveobuhvatnoj dobiti ovisnog društva. Dividende koje ulagač (matično društvo) primi od ovisnog društva umanjuju knjigovodstvenu vrijednost ulaganja (udjela) u ovisnim društvima.“⁷⁰

„Primljenom metode udjela prihod od ulaganja u ovisna društva priznaje se u visini ulagačevog (matičnog) udjela u neto dobiti ovisnog društva. Matično društvo koje u svojim nekonsolidiranim financijskim izvještajima obračunava svoja ulaganja (udjele) u ovisnim društvima primljenom metode udjela, ne smije te udjele obračunavati po fer vrijednosti.“⁷¹

⁶⁸ MSFI 9 *Financijski instrumenti*, točka 5.7.1.

⁶⁹ MSFI 9 *Financijski instrumenti*, točka 8.5.7.1.

⁷⁰ H. Perčević. loc. cit., str. 37.

⁷¹ H. Perčević, *Računovodstveni učinci primljene metode udjela*, Računovodstvo i financije, 10/2018, str. 22. i 23.

4.4. Mjerenje ulaganja u ovisna društva u nekonsolidiranim financijskim izvještajima matičnog društva prema HSFI 2

Hrvatski standardni financijskog izvještavanja 2 *Konsolidirani financijski izvještaji* kao što je u ovom radu već navedeno odvojene financijske izvještaje definira kao financijske izvještaje koje matično društvo prezentira kao ulaganja iskazana na osnovi udjela u kapitalu, a ne na osnovi neto imovine i objavljenog rezultata ovisnog društva. Sukladno ovom računovodstvenom standardu matično društvo svoja ulaganja u ovisno društvo u nekonsolidiranim financijskim izvještajima obračunava po metodi troška udjela.

„Primljenom metode troška ulaganja, ulaganja u ovisna društva se početno mjere po trošku nabave koji uključuje bilo koje troškove koji se mogu direktno povezati uz stjecanje vlasničkih udjela u ovisnom društvu. Trošak nabave odnosno stjecanja ovisnog društva utvrđuje se kao zbroj fer vrijednosti na datuma razmjene, dane imovine, nastalih ili preuzetih obveza i vlasničkih instrumenata izdanih od stjecanja u zamjenu za kontrolu nad stečenim društvom te svih troškova koji se mogu direktno povezati sa stjecanjem.“⁷²

HSFI 2 dopušta uključivanje transakcijskih troškova koji su nastali prilikom stjecanja udjela u ovisnom društvu, transakcijski troškovi se uključuju u ukupni trošak po kojem se ulaganja početno mjere u računovodstvenoj evidenciji i odvojenim financijskim izvještajima matičnog društva. „Matično društvo će u svojim nekonsolidiranim financijskim izvještajima, nakon datuma stjecanja, prihod po osnovi ulaganja u ovisno društvo priznati u mjeri u kojoj prima raspodjelu zadržane dobiti (dividende) ovisnog društva.“⁷³

Matično društvo koje primjenjuje Hrvatske standarde financijskog izvještavanja nakon početnog mjerenja svoja ulaganja u ovisna društva naknadno, na svaki sljedeći datum financijskog izvještavanja mjerit će po trošku, nije moguće naknadno mjerenje ulaganja u ovisna društva u nekonsolidiranim financijskim izvještajima primljenom metode udjela niti po fer vrijednosti.

⁷² HSFI 2 *Konsolidirani financijski izvještaji*, točka 2.54 i 2.66

⁷³ H. Perčević, loc. cit., str. 38.

4.5. Razlika između zahtjeva MSFI-MRS-eva i HSFI-a 2 kod ulaganja u ovisna društva u nekonsolidiranim financijskim izvještajima

Kroz prethodna pod poglavlja iskazane su mogućnosti mjerenja ulaganja u ovisna društva u nekonsolidiranim financijskim izvještajima prema dvaju oblika zahtjeva ovisno o tome dali matično društvo sastavlja nekonsolidirane financijske izvještaje primljenom Međunarodnih standarda financijskog izvještavanja i Međunarodnih računovodstvenih standarda ili primljenom Hrvatskih standarda financijskog izvještavanja.

Tablica 2. Usporedni prikaz zahtjeva MRS-a 27 i HSFI-a 2 u pogledu mjerenja ulaganja u ovisna društva u nekonsolidiranim financijskim izvještajima matičnog društva

MRS 27 / HSFI 2	Početno mjerenje	Naknadno mjerenje	Priznavanje učinka naknadnog mjerenja
MRS 27 <i>Nekonsolidirani financijski izvještaji</i>	Trošak	Trošak	-
		Prema MSFI-u 9: Financijska imovina po fer vrijednosti kroz račun dobiti i gubitka Financijska imovina po fer vrijednosti kroz ostalu sveobuhvatnu dobit	Dobit ili gubitak Ostala sveobuhvatna dobit (rezerve) fer vrijednosti
		Metoda udjela	Dobit ili gubitak, Ostala sveobuhvatna dobit (rezerve)
HSFI 2 <i>Konsolidirani financijski izvještaji</i>	Trošak	Trošak	-

Izvor: H. Perčević, *Mjerenje ulaganja u ovisna društva u nekonsolidiranim (odvojenim) financijskim izvještajima matičnog društva*, Računovodstvo i financije, 11/2018., str. 39.

Kroz tablicu 2. prikazan je usporedba zahtjeva MRS-a 27 i HSFI 2 u pogledu mjerenja ulaganja u ovisna društva u nekonsolidiranim financijskim izvještajima matičnog društva. Tabličnim prikazom usporedbe dvaju oblika mjerenja ulaganja u ovisno društvo u nekonsolidiranim financijskim izvještajima možemo vidjeti da razlike postoje i kod početnog i kod naknadnog mjerenja ulaganja. HSFI 2 dozvoljava prilikom početnog mjerenja uključivanje transakcijskih troškova, dok kod MSFI-MRS to nije dopušteno, osim u slučaju mjerenja ulaganja prema MSFI 9 (financijska imovina po fer vrijednosti kroz ostalu sveobuhvatnu dobit).

Prilikom naknadnog mjerenja MRS 27 dozvoljava tri mogućnosti naknadnog mjerenja: po trošku, po fer vrijednosti u skladu s MSFI-em 9 i primljenom metode udjela, dok HSFI 2 zahtjeva naknadno mjerenje ulaganja isključivo po trošku. Kod naknadnog mjerenja ulaganja prema MRS 27 u skladu s MSFI-em 9, ulaganja u ovisna društva se na datum izvještavanja mjere po fer vrijednosti pri čemu se promjene fer vrijednosti između dva izvještajna datuma priznaju ili u dobit ili gubitak ili u ostalu sveobuhvatnu dobit ovisno koju metodu je matično društvo odabralo za obračun. „Ako se ulaganja u ovisna društva obračunavaju primljenom metode udjela, tada se knjigovodstvena vrijednost ulaganja usklađuje za: (a) matični udjel u neto dobiti ili gubitku ovisnog društva i ta se usklađenja priznaju u dobit ili gubitak te (b) za matični udjel u ostaloj sveobuhvatnoj dobiti ovisnog društva i ta se usklađenja priznaju u ostaloj sveobuhvatnoj dobiti (rezervama, tj. kapitalu).“⁷⁴

⁷⁴ ibidem, str. 39.

5. KONSOLIDACIJA FINANCIJSKIH IZVJEŠTAJA

Konsolidacija financijskih izvještaja kao što je navedeno u prethodno poglavlju odnosi se na matično društvo koje spaja (konsolidira) svoje financijske izvještaje s financijskim izvještajima svih njezinih ovisnih društava, a sve s ciljem prikazivanja zajedničkog financijskog položaja, uspješnosti poslovanja i novčanog toka kao da se radi o jednom financijskom subjektu.

„Svrha konsolidacije financijskih izvještaja temelji se na potrebama korisnika konsolidiranih financijskih izvještaja. Primarno to su dioničari i vjerovnici matice. Oni su zainteresirani za rezultate poslovanja kao i za financijsku situaciju matice i svih njezinih podružnica kao da se radi o jednom jedinstvenom poduzeću.“⁷⁵ Važnost se ogleda u tome što se u konsolidiranim financijskim izvještajima dobiva potpuna slika o uspješnosti matičnog društva. Potpunu sliku uz rezultate matice čine i rezultati ovisnih društava koji ovise o uspješnosti upravljanja njima od strane matičnog društva.

„Konsolidacija društva koje je predmetom ulaganja započinje od datuma na koji ulagatelj stječe kontrolu nad tim društvom i prestaje kada ulagatelj izgubi kontrolu nad njim.“⁷⁶ „Procesom konsolidacije spajaju se financijski izvještaji matice i svih njezinih ovisnih društava pri čemu se eliminiraju učinci svih njihovih međusobnih transakcija kako bi konsolidirani financijski izvještaji održavali konsolidacijsku grupu kao jedinstvenu cjelinu.“⁷⁷

5.1. Načela sastavljanja konsolidiranih financijskih izvještaja

„Računovodstvena načela koja se primjenjuju prilikom sastavljanja konsolidiranih financijskih izvještaja u osnovi su ista kao da se radi o sastavljanju temeljnih financijskih izvještaja.“⁷⁸ „Matica je dužna sastavljati konsolidirane financijske izvještaje primjenjujući jedinstvene računovodstvene politike na slične transakcije i druge događaje u sličnim okolnostima.“⁷⁹

⁷⁵ S. Orsag, D. Gulin, op. cit., str. 327.

⁷⁶ MSFI 10 *Konsolidirani financijski izvještaji*, točka 20.

⁷⁷ D. Gulin, H. Perčević, op. cit., str. 240.

⁷⁸ S. Orsag, D. Gulin, op. cit., str. 328.

⁷⁹ MSFI 10 *Konsolidirani financijski izvještaji*, točka 19.

„Društva koja sudjeluju u konsolidaciji trebaju primjenjivati jednake računovodstvene politike za jednake transakcije i druge poslovne događaje u sličnim okolnostima, odnosno jednaka pravila, metode i postupke pri procjenjivanju imovine, obveza, kapitala i rezultata poslovanja. Kada se ne mogu ili kada nije uputno koristite se jednakim računovodstvenim politikama za iste poslovne događaje, tada takvu činjenicu treba objaviti zajedno sa svotama stavaka konsolidiranih financijskih izvještaja na koje su bile primijenjene različite računovodstvene politike. Ako bi se kod nekog člana grupe za konsolidaciju koristile drugačije računovodstvene politike, bilo bi prijeko potrebno uskladiti financijske izvještaje tog člana.“⁸⁰ Primljenom jednakih računovodstvenih politika svih društava unutar grupe osigurava se realnost i objektivnost konsolidiranih financijskih izvještaja.

Prilikom konsolidacije financijskih izvješća treba se pridržavati uobičajenih standardnih načela, a to su:

- a) načelo ekonomskog jedinstva
- b) kontinuiteta
- c) načelo jedinstvenog roka
- d) načelo dosljednosti
- e) načelo priznavanja

„Načelo ekonomskog jedinstva zahtjeva da se financijski izvještaji grupe prezentiraju i sastavljaju na način da se grupa promatra kao jedinstvena ekonomska cjelina. Kontinuitet u primjeni metoda konsolidiranja podrazumijeva priznavanje financijskih izvještaja grupe na dosljedan način kako bi se stekao uvid u kretanje konsolidiranih podataka iz razdoblja u razdoblje.“⁸¹

„Načelo jedinstvenog roka konsolidacije podrazumijeva sastavljanje konsolidiranih financijskih izvještaja u isto vrijeme svake godine, ali jednako tako zahtjeva i konsolidaciju financijskih izvještaja matice i njezinih povezanih društava koja su sastavljena na isti datum.“⁸²

⁸⁰ Š. Guzić, *Konsolidacija financijskih izvještaja*, Računovodstvo i financije, 05/2015, str. 46

⁸¹ Š. Guzić, op. cit., str. 46.

⁸² loc. cit.

„Načelo dosljednosti zahtjeva da duljina izvještajnih razdoblja i bilo koja razlika u izvještajnim datumima treba biti ista od jednog do drugog razdoblja. Načelo priznavanja; na datum stjecanja treba priznati, odvojeno od goodwilla, utvrdivu stečenu imovinu, utvrdive preuzete obveze i svaki kontrolirajući interes u stečeniku.“⁸³

5.1.1. Promjena kontrole nad ovisnim društvom

Moguća je situacija da je matično društvo u godini za koju se izrađuju konsolidirani financijski izvještaji u odnosu na prethodnu godinu steklo ili izgubilo kontrolu nad jednim ili više ovisnih društava. „Ako je broj društava koji su uključeni u konsolidaciju promijenjen u odnosu na prethodnu godinu, potrebno je odgovarajućim podacima pojasniti usporedne vrijednosti u konsolidiranim financijskim izvještajima.“⁸⁴ Obveza pojašnjenja usporednih vrijednosti u konsolidiranim financijskim izvještajima "može se ispuniti izradom dodatne usklađene usporedne bilance i dodatnog usklađenog usporednog računa dobiti i gubitka koji se objavljuju u bilješkama.“⁸⁵

„Konsolidacija društva koje je predmetom ulaganja započinje od datuma na koji ulagatelj stječe kontrolu nad tim društvom i prestaje kada ulagatelj izgubi kontrolu nad društvom.“⁸⁶

„Ako matica izgubi kontrolu nad ovisnim društvom, mora primjenjivati sljedeće upute:

- prestati iskazivati imovinu i obveze bivšeg društva u konsolidiranoj bilanci
- početi iskazivati svaki zadržani udjel u bivšem ovisnom društvu po fer vrijednosti od trenutka gubitka kontrole i kasnije ga obračunavati, kao i sve iznose potraživanja od bivšeg ovisnog društva ili obveza prema bivšem ovisnom društvu
- sukladno mjerodavnim MSFI-jevima (fer vrijednost se uzima za vrijednost kod prvog iskazivanja financijske imovine sukladno MSFI-ju 9)

⁸³ ibidem, str. 47.

⁸⁴ loc. cit.

⁸⁵ HSFI 2 *Konsolidirani financijski izvještaji*, točka 2.60

⁸⁶ MSFI 10 *Konsolidirani financijski izvještaji*, točka 20.

- prestati iskazivati dobit ili gubitak povezan s gubitkom kontrole temeljem prvobitnog kontrolirajućeg udjela.⁸⁷

5.1.2. Manjinski ili nekontrolirani interesi

Matica ostvaruje kontrolu nad ovisnim društvom stjecanjem više od 50% dionica ili udjela s pravom glasa. „U slučaju kada matica ne posjeduje sve dionice s pravom glasa ovisnog društva, onaj dio koji nije u vlasništvu matice drže ostali dioničari koji se nazivaju manjinskim dioničarima, a njihov interes u ovisnom društvu u računovodstvenom smislu naziva se manjinskim interesom, odnosno s stajališta matice, nekontroliranim interesom.“⁸⁸

„Manjinski interes u neto imovini ovisnog društva predstavlja dio kapitala ovisnog društva koji ne drži matica već ostali manjinski dioničari, a za potrebe sastavljanja konsolidirane bilance taj nekontrolirani interes potrebno je posebno iskazati unutar kapitala.“⁸⁹ „Matica je dužna nekontrolirajuće udjele u konsolidiranom izvješću o financijskom položaju (konsolidiranoj bilanci) prikazati u sklopu vlasničke glavnice, ali odvojeno od djela vlasničke glavnice koji pripada vlasnicima matice.“⁹⁰

„Pripadajući dio manjinskog interesa u neto dobiti ili gubitku ovisnog društva prikazuje se odvojeno kao posebna stavka, u konsolidiranom izvješću o dobiti. Manjinski interes u neto dobiti odnosno gubitku ovisnog društva predstavlja dio neto dobiti koji se raspoređuje manjinskim dioničarima odnosno dio gubitka koji pokrivaju manjinski dioničari.“⁹¹ „Društvo je dužno dobit ili gubitak te svaku komponentu ostale sveobuhvatne dobiti razdvojiti na dio koji pripada vlasnicima matice i dio koji pripada nekontrolirajućih udjela. Dakle, ne samo neto dobit, nego i ukupna sveobuhvatna dobit ovisnih subjekata pripasuje se vlasnicima matice i vlasnicima nekontrolirajućih udjela, čak i ako to ima za posljedicu negativni saldo dijela koji se odnosi na nekontrolirajuće udjele“⁹²

⁸⁷ MSFI 10 Konsolidirani financijski izvještaji, točka 25

⁸⁸ S. Orsag, D. Gulin, op. cit., str. 337.

⁸⁹ D. Gulin, H. Perčević, op. cit., str. 237.

⁹⁰ MSFI 10 *Konsolidirani financijski izvještaji*, točka 22.

⁹¹ D. Gulin, H. Perčević, op. cit., str. 237.

⁹² MSFI 10 *Konsolidirani financijski izvještaji*, točka B.94

„Promjene vlasničkog udjela matice u ovisnom društvu koje nemaju za posljedicu gubitak kontrole, obračunavaju se kao transakcije vlasničkim kapitalom, tj. transakcije s vlasnicima u njihovom svojstvu vlasnika.“⁹³ „Kod promjene udjela u vlasničkoj glavnici koji pripada vlasnicima nekontrolirajućeg udjela, društvo je dužno knjigovodstvenu vrijednost kontrolnog i nekontrolirajućeg udjela uskladiti na način da prikaže promjene njihovih relativnih udjela u ovisnom društvu. Društvo je dužno svaku razliku između iznosa za koji su usklađeni nekontrolirajući udjeli i fer vrijednost plaćene ili primljene naknade iskazati izravno u vlasničku glavnicu i pripisati je vlasnicima matice.“⁹⁴

5.2. Faze konsolidacije financijskih izvještaja

„Konsolidacija financijskih izvještaja je izuzetno kompleksan proces koji proizlazi kroz sljedeće faze:

1. utvrđivanje troška ulaganja u dionice ovisnog društva,
2. utvrđivanje knjigovodstvene vrijednosti stečenih dionica,
3. utvrđivanje fer vrijednosti neto imovine stečenog društva,
4. utvrđivanje razlike između troška ulaganja i fer vrijednosti neto imovine stečenog društva,
5. evidentiranje transakcije stjecanja ovisnog društva u glavnoj knjizi matice,
6. provođenje eliminacijskih knjiženja i evidentiranje razlike između troška stjecanja i fer vrijednosti neto imovine ovisnog društva,
7. izrada radnih bilješki za konsolidaciju financijskih izvještaja,
8. sastavljanje konsolidiranih financijskih izvještaja.“⁹⁵

„Trošak stjecanja dionica prema MSFI 3 uključuje fer odnosno tržišnu vrijednost dionica, a prema HSFI 2 i sve troškove koji se mogu direktno pripisati transakciji stjecanja dionica. Knjigovodstvena vrijednost stečenih dionica utvrđuje se u računovodstvenoj evidenciji ovisnog društva na temelju knjigovodstvene vrijednosti kapitala i broja emitiranih dionica.“⁹⁶

⁹³ MSFI 10 Konsolidirani financijski izvještaji, točka 23.

⁹⁴ MSFI 10 Konsolidirani financijski izvještaji, točka B.96

⁹⁵ D. Gulin, H. Perčević, op. cit., str. 240. i 241.

⁹⁶ ibidem, str. 241.

„Fer vrijednost neto imovine ovisnog društva utvrđuje se u slučaju kada određena imovina ili obveze ovisnog društva nisu iskazane po fer vrijednosti u računovodstvenoj evidenciji ovisnog društva. U tom slučaju utvrđena knjigovodstvena vrijednost neto imovine korigira se na fer vrijednost u procesu konsolidacije financijskih izvještaja. Ako su cjelokupna imovina i obveze ovisnog društva iskazane po fer vrijednosti u računovodstvenoj evidenciji ovisnog društva, tada je knjigovodstvena vrijednost neto imovine ovisnog društva jednaka fer vrijednosti.“⁹⁷

Razlika između naknade za stjecanje, odnosno troška ulaganja i fer vrijednosti neto imovine može biti pozitivna ili negativna. „Pozitivna razlika nastaje kada je trošak ulaganja u dionice veći od fer vrijednosti neto imovine ovisnog društva, a u procesu konsolidacije financijskih izvještaja iskazuje se kao goodwill. Kada je riječ o negativnoj razlici, višak fer vrijednosti neto imovine ovisnog društva iznad troška ulaganja iskazuje se kao prihod.“⁹⁸

„Samu transakciju stjecanja dionica ovisnog društva matrica evidentira u svojoj računovodstvenoj evidenciji (glavnoj knjizi). Ulaganje u dionice ovisnog društva inicijalno se iskazuje po trošku ulaganja. Nakon provedene evidencije transakcije stjecanja dionica ovisnog društva u glavnoj knjizi, matrica provodi eliminacijska knjiženja potrebna za pripremanje konsolidiranih financijskih izvještaja.

Eliminacijska knjiženja matrica iskazuje u posebnoj evidenciji odvojenoj od računovodstvene evidencije ustrojene za sastavljanje financijskih izvještaja. Provedenim eliminacijskim knjiženjima stvara se osnova za sastavljanje konsolidiranih financijskih izvještaja, budući da se njima poništavaju učinci međusobnih transakcija između članova konsolidiranog subjekta.“⁹⁹

„Nakon provedenih eliminacijskih knjiženja izrađuju se radne bilješke za konsolidaciju financijskih izvještaja. Te radne bilješke su također osvojene od računovodstvene evidencije matrice i služe isključivo za sastavljanje konsolidiranih financijskih izvještaja te nemaju nikakav utjecaj na matične redovne financijske izvještaje. U radnim bilješkama za konsolidaciju zbrajaju se istovrsne stavke financijskih izvještaja svih društava unutar grupe te prilagođavaju za učinke provedenih eliminacijskih knjiženja

⁹⁷ loc. cit.

⁹⁸ loc. cit.

⁹⁹ loc. cit.

kako bi konsolidirani financijski izvještaji odražavali samo učinke aktivnosti članova grupe s trećim subjektima izvan konsolidacijske grupe. Radne bilješke su temelj za sastavljanje konsolidiranih financijskih izvještaja.“¹⁰⁰

5.3. Postupci konsolidacije financijskih izvještaja

„Sam postupak konsolidacije financijskih izvještaja matica provodi u radnim bilješkama za konsolidaciju koje predstavljaju posebnu evidenciju odvojenu od klasične računovodstvene evidencije.“¹⁰¹

Postupak konsolidacije financijskih izvještaja je kroz rad više puta predstavljen, odnosno definiran kao postupak spajanja financijskih izvještaja matičnog društva i svih njegovih ovisnih društava pri čemu se vrši eliminacija učinaka međusobnih transakcija kojih su društva imala. „Dvije su osnovne operacije koje se provode u radnim bilješkama za konsolidaciju financijskih izvještaja, a to su:

1. dodavanje odnosno zbrajanje
2. eliminacija.“¹⁰²

5.3.1. Zbrajanje

Postupak dodavanja ili zbrajanja „koristi se za zbrajanje istovrsnih stavaka financijskih izvještaja matice i ovisnih društva koje su rezultat njihovih aktivnosti s trećim subjektima izvan konsolidacijske grupe. Financijski izvještaji matice i ovisnih društava zbrajaju se po jednakim stavkama kako bi konsolidirani financijski izvještaji predstavljali grupu kao da je riječ o jednom ekonomskom subjektu.“¹⁰³

¹⁰⁰ ibidem, str. 242.

¹⁰¹ ibidem, str. 239.

¹⁰² S. Orsag, D. Gulin, op. cit., str. 347.

¹⁰³ ibidem., str. 239.

5.3.2. Eliminacija

Postupak eliminacije „koristi se za eliminaciju učinaka međusobnih transakcija između društava unutar grupe. Kako bi konsolidirani financijski izvještaji odražavali grupu koju čini matrica sa svim svojim ovisnim društvima kao jedan ekonomski subjekt, potrebno je provesti eliminacijska knjiženja kojima se eliminiraju učinci njihovih međusobnih transakcija.“¹⁰⁴

„Eliminacijska knjiženja provodi matrica u posebnoj evidenciji odvojenoj od računovodstvene evidencije te ona nemaju nikakav utjecaj na računovodstvene kategorije koje se iskazuju u financijskim izvještajima. Predmetom eliminacijskih knjiženja su ulaganja, potraživanja i obveze te prihodi i rashodi odnosno dobiti i gubici proizašli iz međusobnih transakcija između društava unutar grupe. Eliminacijska knjiženja pojavljuju se isključivo uz radne bilješke za konsolidaciju, a provode se na kraju računovodstvenog razdoblja prije sastavljanja radnih bilješki za konsolidaciju.“¹⁰⁵

Ključni postupak u procesu konsolidacije financijskih izvještaja je eliminacija međusobnih transakcija između članova konsolidiranog subjekta. „Društva koja čine grupu za konsolidaciju mogu međusobno prodavati i kupovati zalihe, dugotrajnu imovinu, primati i odobravati kredite, kupovati i prodavati financijske instrumente i sl. Sve međusobne transakcije između društava unutar konsolidacijske grupe moraju se za potrebe sastavljanja konsolidiranih financijskih izvještaja eliminirati.

Postupak eliminacije učinaka često nije jednostavno provesti. To se posebno odnosi na eliminaciju učinaka kupoprodaje zaliha kada se zalihe u potpunosti ne realiziraju prema trećim osobama pa u njima ostaje nerealizirana dobit koja se mora eliminirati za potrebe konsolidacije financijskih izvještaja.“¹⁰⁶

„Općenito, u procesu konsolidacije financijskih izvještaja predmetom eliminacijskih knjiženja su:

1. međukompanijska ulaganja,
2. međukompanijska potraživanja i obveze i
3. međukompanijski dobiti i gubici (prihodi i rashodi).“¹⁰⁷

¹⁰⁴ loc. cit.

¹⁰⁵ loc. cit.

¹⁰⁶ ibidem, str. 246.

¹⁰⁷ E. J. Larsen, op. cit., str. 347.

„Pod pojmom međukompanijska ulaganja najčešće se podrazumijeva ulaganje matice u vlasničke dionice ili udjele ovisnog društva, ali u širem smislu ona obuhvaća sva međusobna ulaganja u vlasničke dionice ili udjele između subjekata koji čine grupu. Sva ta međusobna ulaganja između članova grupe tretiraju se s aspekta konsolidiranog subjekta kao interna ulaganja koja nemaju efekte prema trećim osobama pa se iz tog razloga ne iskazuju u konsolidiranim financijskim izvještajima.“¹⁰⁸

Grupa u svojim konsolidiranim financijskim izvještajima ne može iskazati ulaganja sama u sebe, stoga se provode eliminacijska knjiženja za sva međusobna ulaganja između članova grupe. „U konsolidiranoj bilanci iskazat će se samo redovne dionice matice kao glavne (vanjske) dionice grupe, a vlasničke dionice ovisnih društava eliminirat će se s ulaganjima u dionice evidentiranim u glavnoj knjizi matice. Redovne dionice matice predstavljaju redovne dionice grupe i one su u vlasništvu vanjskih dioničara.“¹⁰⁹ „Zadržana dobit i zakonske rezerve matice kao pozicije kapitala iskazuju se u konsolidiranim financijskim izvještajima, dok se zadržana dobit i rezerve ovisnih društava ne iskazuju u konsolidiranim financijskim izvještajima budući da predstavljaju vlasnički udjel zadržan unutar grupe. Zadržana dobit matice predstavlja konsolidiranu zadržanu dobit koja je ostvarena u prethodnim razdobljima grupe koja se može raspodijeliti vanjskim dioničarima grupe (vlasnicima matice).“¹¹⁰

„Međukompanijska potraživanja i obveze su međusobna potraživanja i obveze između matice i ovisnih društava odnosno između članova grupe. S aspekta grupe međusobna potraživanja i obveze između članova grupe nemaju efekta prema subjektima izvan konsolidacijske grupe stoga se ne iskazuju u konsolidiranim financijskim izvještajima. Za međusobna potraživanja i obveze između članova grupe potrebno je provesti eliminacijska knjiženja.“¹¹¹ „Eliminacijska međukompanijskih potraživanja i obveza temelji se na činjenici da jedan subjekt ne može dugovati sam sebi niti potraživati sam od sebe.“¹¹²

¹⁰⁸ D. Gulin, H. Perčević, op. cit., str. 247.

¹⁰⁹ ibidem, str. 247.

¹¹⁰ S. Orsag, D. Gulin, op. cit., str. 336.

¹¹¹ D. Gulin, H. Perčević, op. cit., str. 247.

¹¹² S. Orsag, D. Gulin, op. cit., str. 336.

„Međukompanijski dobiti i gubici odnosno prihodi i rashodi su dobiti i gubici, tj. prihodi i rashodi ostvareni transakcijama između članova grupe. Svi dobiti i gubici, odnosno prihodi i rashodi nastali prodajom zaliha, dugotrajne imovine ili drugim transakcijama između članova grupe ne uključuju se u konsolidirane financijske izvještaje i premetom su eliminacijskih knjiženja u procesu konsolidacije financijskih izvještaja, budući da ti dobiti i gubici, s aspekta grupe, nisu ostvareni u transakcijama sa subjektima izvan konsolidacijske grupe.“¹¹³

„Eliminacija ili poništavanje međukompanijskih dobitaka na razini financijskog izvještaja konsolidiranog subjekta zasniva se na činjenici da jedno poduzeće u svom financijskom izvještaju ne priznaje dobit kada se zalihe kreću iz jednog pogona u drugi unutar samog poduzeća. Matično poduzeće u transakciji s podružnicom ostvaruje razliku (dobit) između prihoda i troška prodanih zaliha (rashoda). Međutim to je transakcija unutar konsolidiranog subjekta i nije predmet konsolidacije. Za iznos utvrđene razlike (dobiti) umanjuje se vrijednost zaliha kao i iznos zadržane dobiti konsolidiranog subjekta. Ta razlika često se označava kao nerealizirana međukompanijska dobit.“¹¹⁴ „Nerealizirana međukompanijska dobit s aspekta grupe, smatrat će se realiziranom onog trenutka kada se zalihe prodaju subjektima izvan grupe.“¹¹⁵

¹¹³ D. Gulin, H. Perčević, op. cit., str. 247. i 248.

¹¹⁴ S. Orsag, D. Gulin, op. cit., str. 336.

¹¹⁵ D. Gulin, H. Perčević, op. cit., str. 248

6. ULAGANJA U OVISNE PODUZETNIKE U PODUZEĆU VALAMAR RIVIERA D.D.

6.1. Osnovni podaci o Valamar Rivieri d.d.

Valamar Riviera dioničko društvo za turizam ili skraćeno Valamar Riviera d.d. je vodeća hrvatska turistička kompanija koja upravlja hotelima, ljetovalištima i kamping ljetovalištima u poznatim turističkim destinacijama diljem Istre, na otocima Krku, Rabu i Hvaru, u Makarskoj i Dubrovniku te u Obertauernu u Austriji.

Društvo Valamar Riviera d.d. sa sjedištem u Poreču na adresi Stancija Kaligari 1 registrirano je i upisano u sudski registar Trgovačkog suda u Pazinu. Osnovna djelatnost društva je ugostiteljstvo i turizam te druge s tim povezane djelatnosti koje su u funkciji obavljanja osnovne djelatnosti. Dionice društva su uvrštene na Vodećem tržištu Zagrebačke burze.

„Grupa Valamar Riviera, Poreč sačinjavaju društvo Valamar Riviera d.d. Poreč dioničko društvo za turizam (Matično društvo/Društvo) i njezina ovisna društva (Grupa):

- Palme turizam d.o.o., Dubrovnik u 100%-tnom vlasništvu
- Magične stijene d.o.o., Dubrovnik u 100%-tnom vlasništvu
- Bugenvilia d.o.o., Dubrovnik u 100%-tnom vlasništvu
- Imperial Riviera d.d., Rab u 43,68%-tnom vlasništvu zajedno s ovisnim društvom Praona d.o.o., Makarska od 29. lipnja 2019. godine (po pripajanju Hoteli Makarska d.d.)
- Hoteli Makarska d.d., Makarska u 46.93%-tnom vlasništvu zajedno sa ovisnim društvom Praona d.o.o., Makarska od 28. lipnja 2019. godine kada je pripojeno društvu Imperial Riviera d.d.
- Valamar A GmbH, Tamsweg, Austrija, u 100%-tnom vlasništvu
- Valamar Obertauern GmbH, Obertauern, Austrija, u 10%-tnom neposrednom vlasništvu i u 90%-tnom posrednom vlasništvu (90% udjela imatelj je Valamar A GmbH).¹¹⁶

¹¹⁶ Godišnje izvješće 2020. Valamar Riviera d.d., Dostupno na: <https://rgfi.fina.hr/JavnaObjava-web/prijava.do> (21.04.2022.), str. 120.

6.2. Računovodstvene politike konsolidacije financijskih izvještaja

Značajne računovodstvene politike Društva i Grupe prikazane su kroz bilješke u godišnjim financijskim izvještajima. „Financijski izvještaji Društva i Grupe sastavljeni su sukladno Međunarodnim standardima financijskog izvještavanja (MSFI) usvojenim od strane Europske Unije. Financijski izvještaji izrađeni su primljenom metode povijesnog troška, osim za financijsku imovinu po fer vrijednosti u računu dobiti i gubitka te financijsku imovinu kroz sveobuhvatnu dobit.“¹¹⁷

Kroz bilješku 2.2. pod nazivom *Konsolidacija* definirana su ovisna društva i njihov položaj unutar Grupe, „Ovisna društva su sva društva (uključujući i društva s posebnom namjenom) nad kojima Grupa ima kontrolu nad financijskim i poslovnim politikama, što u pravilu uključuje više od pola glasačkih prava. Postojanje i učinak potencijalnih glasačkih prava koja se mogu iskoristiti ili zamijeniti razmatraju se prilikom procjene ima li Grupa kontrolu nad drugim poslovnim subjektom. Ovisna društva su u potpunosti konsolidirana od datuma na koji je kontrola stvarno prenesena na Grupu te isključena iz konsolidacije od dana kada ta kontrola prestaje. Kada Grupa izgubi kontrolu nad ovisnim društvom Grupa će prestati priznavati njegovu imovinu i obveze u izvještaju o financijskom položaju, priznati udjel u ovisnom društvu po fer vrijednosti te priznati dobit/gubitak koji je rezultat gubitka kontrole“¹¹⁸

Transakcije između društava unutar Grupe se eliminiraju, „u konsolidiranim financijskim izvještajima sve transakcije unutar Grupe, stanja i nerealizirani dobiti i gubitci od transakcija unutar društava Grupe se eliminiraju. Prema potrebi, računovodstvene politike ovisnih društava izmijenjene su kako bi se uskladile s politikama koje primjenjuje Grupa.“¹¹⁹

Prilikom promjena u vlasničkim udjelima u ovisnim društvima bez promjene kontrole, „Grupa primjenjuje politiku prema kojoj transakcije s nevladajućim dioničarima koji e rezultiraju gubitkom kontrole tretira kao transakcije s većinskim vlasnicima Grupe.

¹¹⁷ ibidem, str. 121.

¹¹⁸ loc. cit.

¹¹⁹ loc. cit.

Kod otkupa dionica od nevladajućim dioničara razlika između plaćenih iznosa i pripadajućeg udjela u neto imovini ovisnog društva iskazuju se u kapitalu. Dobici ili gubitci vezani uz prodaju nevladajućim udjelima također se iskazuju u kapitalu.“¹²⁰

6.3. Ulaganja u ovisna društva u nekonsolidiranim financijskim izvještajima

Ulaganja u ovisna društva u nekonsolidiranim financijskim izvještajima prikazuju se kao dugotrajna imovina kroz bilančnu poziciju Ulaganje u udjele (dionice) poduzetnika unutar grupe.

Kroz bilješke u financijskim izvještajima Društva moguće je pratiti promjene u ulaganjima u ovisna društva. Bilješka broj 17 pod nazivom „Ulaganja u ovisna društva“ nam kroz tablični prikaz daje pregled promjena u vrijednostima udjela matičnog društva u ovisnim društvima, tijekom promatranog četverogodišnjeg razdoblja (2017.-2020.) Društvo je stjecalo udjele u novim ovisnim društvima, stjecalo dodatne udjele u postojećim ovisnim društvima, gubilo udjele zbog likvidacije, vršilo pripajanje ovisnog društva matičnom društvu i ostvarivalo gubitak zbog usklađenja fer vrijednosti udjela. Sve promjene ulaganja u ovisna društva tijekom razdoblja 2017.-2020. prikazana su u tablici 3., dok tablica 4. prikazuje vrijednosti udjela u svakom od ovisnih poduzeća u promatranom razdoblju.

Tablica 3. Promjene ulaganja u ovisna društva Valamar Riviere d.d. u razdoblju 2017.-2020. godine

	(u 000 kn)			
DRUŠTVO	2017.	2018.	2019.	2020.
Na početku godine	668.830	450.905	616.201	727.328.
Stjecanje udjela u ovisnih društava	6.208	165.485	111.127	-
Likvidacija društava	-	(189)	-	-
Pripajanje ovisnih društava	(218.502)	-	-	-
Usklađivanje fer vrijednosti udjela	(5.629)	-	-	-
Na kraju godine	450.905	616.201	727.328	727.328

Izvor: Izrada autora prema Godišnjim financijskim izvještajima Valamar Riviere d.d. za 2017., 2018., 2019. i 2020. godinu (<https://rqfi.fina.hr/JavnaObjava-web/prijava.do>)

¹²⁰ loc. cit

Tablica 4. Vrijednosti udjela Valamar Riviere d.d. u ovisnim društvima za razdoblje 2017.-2020. godine

(u 000 kn)

Ovisna društva	2017.	2018.	2019.	2020.
Palme turizam d.o.o., Dubrovnik	115.448 (100%)	115.448 (100%)	115.448 (100%)	115.448 (100%)
Magične stijene d.o.o., Dubrovnik	5.577 (100%)	5.577 (100%)	5.577 (100%)	5.577 (100%)
Bugenvilla d.o.o., Dubrovnik	38.542 (100%)	38.542 (100%)	38.542 (100%)	38.542 (100%)
Valamar Hotels & Resorts GmbH, Frankfurt na majni	189 (100%)	-	-	-
Imperial d.d./Imperial Riviera d.d., Rab*	291.149 (55,91%)	292.709 (56,21%)	544.840 (43,68%)	544.840 (43,68%)
Hoteli Makarska d.d., Makarska	-	146.064 (46,93%)	-	-
Valamar A GmbH, Tamsweg	-	16.105 (100%)	20.414 (100%)	20.414 (100%)
Valamar Obertauern GmbH, Obertauern**	-	1.756 (10%)	2.507 (10%)	2.507 (10%)
	450.905	616.201	727.328	727.328

Izvor: Izrada autora prema Godišnjim financijskim izvještajima Valamar Riviere d.d. za 2017., 2018., 2019. i 2020. godinu (<https://rgfi.fina.hr/JavnaObjava-web/prijava.do>)

Na početku 2017. godine ukupna ulaganja Društva u ovisna društva iznosila su 668,2 milijuna kuna, tijekom 2017. godine Društvo je steklo udjele u iznosu od 6,2 milijuna kuna kupnjom dodatnih 1,2% dionica društva Imperial d.d. Smanjenje vrijednosti udjela u ovisnim društvima u iznosu od 218,5 milijuna kuna rezultat je pripajanja dvaju ovisnih društava Puntičela d.o.o. i Elafiti Babin Kuk d.o.o. matičnom društvu tijekom 2017. godine. Usklađenje fer vrijednosti udjela tijekom 2017. godine u iznosu od 5,6 milijuna kuna posljedica je revalorizacije vrijednosti zemljišta ovisnog društva Magične stijene d.o.o. Na kraju 2017. godine uz sve nastale promjene na pozicijama udjela u ovisna društva iznos ulaganja matice u ovisna društva smanjio se na 450,9 milijuna kuna.

Početna vrijednost ulaganja u ovisna društva za 2018. jednaka je onoj na kraju prethodnog razdoblja, odnosno 2017. godine u iznosu od 450,9 milijuna kuna. Tijekom 2018. godine matično društvo je steklo dodatne udjele u ovisnim društvima u iznosu od 165,5 milijuna kuna, stjecanjem 0,3% dionica društva Imperial d.d., stjecanjem 46,93% dionica društva Hoteli Makarska d.d., stjecanjem 100% udjela u društvu Valamar A GmbH te neposredno 10% udjela u društvu Valamar Obertauren GmbH. Smanjenje vrijednosti udjela u iznosu od 189 milijuna kuna rezultat je završetka postupka likvidacije društva Valamar Hotels & Resorts GmbH. Na kraju 2018. godine vrijednost ulaganja matice u ovisna društva iznosila je 616,2 milijuna kuna.

Tijekom 2019. godine Društvo je steklo dodatne udjele u ovisnim društvima u iznosu od 111,1 milijuna kuna kod društva Imperial Riviera d.d.. Kroz 2019. godinu Društvo (matica) je smanjila svoj postotni udio vlasništva te povećala nominalnu vrijednost ulaganja u navedenom društvu Imperial Riviera d.d. Promjene u udjelu i vrijednosti ulaganja u ovisno društvo Imperial Riviera d.d. su rezultat provedbe pripajanja društva Hoteli Makarska d.d. društvu Imperial Riviera d.d. te povećanja temeljnog kapitala društva Imperial Riviera d.d. Na kraju 2019. godine ukupna ulaganja Društva u ovisna društva iznose 727,3 milijuna kuna.

Tijekom 2020. godine zbog nastale krize uslijed pandemije COVID-19 virusa te lošijih financijskih rezultata Društvo nije imalo promjena na pozicijama ulaganja u ovisna društva, stoga na početku i kraju razdoblja ukupna ulaganja u ovisna društva iznosila su nepromijenjenih 727,3 milijuna kuna.

U nastavku rada bit će prikazane promjene nastale u pozicijama ulaganja u ovisna društva kroz promatrano razdoblje 2017.-2020., a to su: stjecanje ovisnog društva, likvidacija društva, pripajanje ovisnog društva te usklađenje fer vrijednosti udjela.

6.3.1. Stjecanje ovisnog društva

Tijekom 2018. godine Društvo je kroz ulaganja u ovisna društva steklo novo ovisno društvo Hoteli Makarska d.d. u iznosu od 46,93%. Postupak stjecanja ovisnog društva Hoteli Makarska d.d. provedeno je tijekom 2018. godine i uključuje više transakcija koje su dovele do navedenog 46,93% udjela u ovisnom društvu.

Transakcije stjecanja društva Hoteli Makarska d.d. kroz 2018. godinu:

1. Društvo Valamar Riviera d.d. u transakciji s Republikom Hrvatskom kupuje 612.086 dionica društva Hoteli Makarska d.d. stječe 55,48% udjela.

„Temeljem ugovora o prodaji i prijenosu dionica društva HOTELI MAKARSKA d.d. zaključenog dana 4. travnja 2018. godine između Republike Hrvatske, zastupane po Centru za restrukturiranje i prodaju (CERP), u svojstvu prodavatelja i društva Valamar Riviera d.d., u svojstvu kupca, Društvo je kupilo 621.086 dionica, pojedinačnog nominalnog iznosa 200,00 kuna, što čini 55,48% temeljnog kapitala društva HOTELI MAKARSKA d.d. za iznos od 172.660 tisuća kuna.“¹²¹

2. Društvo uspostavlja poslovnu suradnju sa društvom za upravljanje obveznim mirovinskim fondom Allianz ZB d.o.o. radi zajedničkog djelovanja u kupnji dionica društva Hoteli Makarska d.d. i prodaje im 30,48% dionica ovisnog društva.

„Društvo je uspostavilo poslovnu suradnju sa Allianz ZB d.o.o. društvom za upravljanje obveznim mirovinskim fondom iz Zagreba (dalje u tekstu AZ) radi zajedničkog djelovanja u odnosu na kupnju dionica društva HOTELI MAKARSKA d.d., Makarska. Sukladno tome Društvo je dana 12. travnja 2018. godine prodalo AZ-u 341.218 (30,48%) dionica Hotela Makarska d.d. po cijeni kupnje.“¹²²

3. Društvo okončava postupak preuzimanja društva Hoteli Makarska d.d., stječe 340.887 (30,45%) dionica te 95.376 (8,51) dionica prodaje Allianz ZB d.o.o.

„Društvo je sukladno odredbama Zakona o preuzimanju dioničkih društava dana 27. lipnja 2018. godine okončalo postupak po javnoj ponudi za preuzimanje društva HOTELI MAKARSKA d.d. i steklo 340.887 (30,45%) dionica Hotela Makarska d.d. te je dana 3. kolovoza 2018. godine prodalo AZ-u 95.376 dionica (8,51%).“¹²³

¹²¹ Godišnje izvješće 2018., Valamar Riviera d.d., Dostupno na: <https://rgfi.fina.hr/JavnaObjava-web/prijava.do> (20.05.2022.), str. 103.

¹²² ibidem, str. 103. i 104.

¹²³ ibidem, str. 104.

4. Društvo zajedno s Allianz AZ d.o.o. preuzima kontrolu nad društvom Hoteli Makarska d.d.

„Društvo Valamar Riviera d.d. je zajedno sa AZ-om preuzelo kontrolu nad društvom HOTELI MAKARSKA d.d. dana 31. srpnja 2018. godine, kada su u nadležni sudski registar upisane odluke glavne skupštine Hoteli Makarska d.d. održane 17. srpnja 2018. godine.“¹²⁴

„Po okončanju svih navedenih postupaka Društvo je imatelj 525.379 (46,93%) dionica društva Hoteli Makarska d.d.“¹²⁵ Nominalni iznos ulaganja iznosi 146 milijuna kuna. Matica odnosno društvo Valamar Riviera d.d. na kraju 2018. godine posjedovalo je manje od 50% dionica ovisnog društva Hoteli Makarska d.d., ali i dalje je kontroliralo to ovisno društvo na temelju sklopljenog ugovora, „Od 30. srpnja 2018. godine u primljeni je Ugovor između Hoteli Makarska d.d. i Valamar Riviere d.d. u odnosu na upravljanje hotelsko-turističkim objektima i sadržajima, a temeljem Odluke Glavne Skupštine Hoteli Makarska d.d. od 17. srpnja 2018. godine. Predmet ugovora je pružanje usluga upravljanja i obavljanja poslovnih aktivnosti svezi s hotelima, apartmanima i/ili naseljima te drugom nepokretnom ili pokretnom imovinom. Uobičajeni naziv za ovu vrstu ugovora je hotel management ugovor ili ugovor o upravljanju hotelima.“¹²⁶

¹²⁴ loc. cit.

¹²⁵ loc. cit.

¹²⁶ ibidem, str. 174.

Tablica 5. Fer vrijednost stečene neto imovine društva Hoteli Makarska d.d. na datum stjecanja

(u 000 kn)

	Fer vrijednost na datum stjecanja
Nekretnine, postrojenja i oprema	336.621
Nematerijalna imovina	16
Odgođena porezna imovina	824
Financijska imovina	296
Zalihe	1.166
Kupci i ostala potraživanja	20.957
Novac i novčani ekvivalentni	40.944
Ukupno stečena imovina	400.824
Dugoročne posudbe	19.562
Odgođena porezna obveza	17.755
Rezerviranja	21.022
Kratkoročne posudbe	189
Dobavljači i ostale obveze	22.898
Ukupno stečene obveze	81.426
UKUPNO STEČENA NETO IMOVINA	319.398
Nekontrolirajući interes (44,55%)	146.821
Ukupno stečena neto imovina nakon nekontrolirajućeg interesa	172.577

Izvor: Izrada autora prema Godišnjem financijskom izvještaju Valamar Riviere d.d. za 2018. godinu (<https://rgfi.fina.hr/JavnaObjava-web/prijava.do>)

U Tablici 5. prikazane su stečena imovina i obveze u postupku stjecanja društva Hoteli Makarska d.d. „Trošak stjecanja utvrđen je u visini fer vrijednosti prenesene naknade koja iznosi 172,6 milijuna kuna.“¹²⁷ „Na datum stjecanja udio nekontrolirajućeg interesa u kapitalu stečenog društva iznosi 44,55%, sukladno čemu je iskazan nekontrolirajući interes u iznosu od 146,8 milijuna kuna.“¹²⁸

¹²⁷ ibidem, str. 177.

¹²⁸ ibidem, str. 178.

Ukupno stečena imovina nakon nekontrolirajućeg interesa iznosi 172,6 milijuna kuna što se odnosi na preostalih 55,45% udjela u Hoteli Makarska d.d. koje imaju društva Valamar Riviera d.d. i Allianz AZ d.d. na temelju suradnje. Društvo Valamar Riviera d.d. kao što je moguće vidjeti u Tablici 4. društvo Hoteli Makarska vodi kao svoje ovisno društvo na temelju sklopljenog ugovora i udjela od 46,93%, nominalno 146,8 milijuna kuna.

Preostali dio udjela od 8,52% dionica, nominalno 26,5 milijuna kuna u društvu Hoteli Makarska d.d. pripada društvu Allianz AZ d.d.

6.3.2. Likvidacija ovisnog društva

Tijekom 2018. godine Društvo je likvidiralo društvo Valamar Hotels & Resorts GmbH iz ulaganja u ovisna društva. „U 2018. godini okončan je postupak likvidacije društva Valamar Hotels & Resorts GmbH.“¹²⁹ Postupak likvidacije započeo je 27. veljače 2015. godine kada je izvršeno pripajanje društva Valamar hoteli i ljetovališta d.o.o. Zagreb. Iznos likvidacije iznosio je 189.000 kuna.

6.3.3. Pripajanje ovisnih društava

„U 2017. godini matičnom društvu pripojena su dva ovisna društva i to Puntizela d.o.o. s danom 31. ožujka 2017. godine i Elafiti Babin kuk d.o.o. s danom 29. prosinca 2017. godine.“¹³⁰

„Dana 31. ožujka 2017. godine, s pravnim učinkom 1. travnja 2017. godine, izvršen je upis pripajanja društva Puntizela d.o.o. Upisom pripajanja pripojeno društvo Puntizela d.o.o. je prestalo postojati, a Društvo je po pripajanju univerzalni pravni slijednik pripojenog društva i preuzelo je svu imovinu, prava i obveze pripojenog društva.

¹²⁹ ibidem, str. 143.

¹³⁰ Godišnje izvješće 2017., Valamar Riviera d.d., Dostupno na: <https://rgfi.fina.hr/JavnaObjava-web/prijava.do> (21.05.2022.), str. 106.

Dana 29. prosinca 2017. godine, s pravnim učinkom 30. prosinca 2017. godine, izvršen je upis pripajanja društva Elafiti Babin kuk d.o.o. Upisom pripajanja pripojeno društvo Elafiti Babin kuk d.o.o. je prestalo postojati, a Društvo je po pripajanju univerzalni pravni slijednik pripojenog društva i preuzelo je svu imovinu, prava i obveze pripojenog društva.¹³¹

Tablica 6. Imovina i obveze ovisnih društava u trenutku pripajanja tijekom 2017. godine

(u 000 kn)

	Puntižela d.o.o. 31. ožujak 2017.	Elafiti Babin kuk d.o.o. 29. prosinca 2017.	Sveukupno
Imovina	36.501	245.196	281.697
Nekretnine, postrojenja i oprema	29.294	229.500	258.794
Nematerijalna imovina	6.600		6.600
Odgođena porezna imovina	128	15.474	15.602
Kupci i ostala potraživanja	143	220	363
Novac i novčani ekvivalenti	336	2	338
Obveze	(10.122)	(117.325)	(127.447)
Dobavljači i ostale obveze	(10.122)	(117.325)	127.447
Neto pripojena imovina	26.379	127.871	(154.250)
Eliminacija udjela Društva u ovisnom društvu	(36.466)	(182.036)	(218.502)
Neto efekt na glavniciu prilikom pripajanja	(10.087)	(54.165)	(64.252)

Izvor: Izrada autora prema Godišnjem financijskom izvještaju Valamar Riviere d.d. za 2017. godinu (<https://rgfi.fina.hr/JavnaObjava-web/prijava.do>)

¹³¹ ibidem, str. 139.

Tablicom 6. prikazana je imovina obveze dvaju društava koja su pripojena Valamar Rivieri d.d. tijekom 2017. godine. Kroz tablicu možemo vidjeti da je društvo Valamar Riviera d.d. prilikom pripajanja društava Puntizela d.o.o. i Elafiti Babin kuk d.o.o. morala eliminirati udjele Društva u ovisnom društvu za sveukupni iznos od 218,5 milijuna kuna.

Također u posljednjem retku tablice vidljivo je da je pripajanje dvaju društava utjecalo na glavnica Društva te se vlastiti kapital poduzeća smanjio za 64,25 milijuna kuna.

6.3.4. Usklađenje fer vrijednosti udjela u ovisnom društvu

U 2017. godini Društvo je provelo usklađenje fer vrijednosti svog udjela u ovisnom društvu Magične stijene d.o.o. "Revalorizacija vrijednosti zemljišta u tvrtki kćeri, Magične stijene d.o.o., rezultirala je smanjenjem vrijednosti udjela od HRK 5,6 milijuna kuna kao jednokratni efekt vrijednosnog usklađenja financijske imovine."¹³²

6.4. Transakcije s povezanim strankama

„Stranke se smatraju povezane ako jedna stranka ima sposobnost da kontrolira drugu stranku ili je pod zajedničkom kontrolom ili ima značajan utjecaj na drugu stranku pri donošenju financijskih ili poslovnih odluka ili sudjeluje izravno ili neizravno u upravi ili nadzoru“¹³³

„Povezana društva unutar Grupe Valamar u 2019. i 2020. godini: Epic Goldscheider & Wurmböck Unternehmensberatungsgesellschaft m.b.H, Beč, Wurmböck Beteiligungs GmbH, Beč, Bugenvilia d.o.o., Dubrovnik, Satis d.o.o., Zagreb, Casatis d.o.o., Zagreb, Eladco Invest GmbH, Kraubath an der Mur (Austrija), I.Q.M. d.o.o., Poreč, Enitor d.o.o., Zagreb, Magične stijene d.o.o., Dubrovnik, Palme turizam d.o.o., Dubrovnik, Imperial Riviera d.d., Rab, zajedno sa ovisnim društvom Praona d.o.o., Makarska, Valamar A GmbH, Tamsweg, Valamar Obertauern GmbH, Obertauern, Hoteli Makarska d.d. zajedno sa ovisnim društvom Praona d.o.o., Makarska i Helios Faros d.d., Stari Grad.

¹³² ibidem, str.18.

¹³³ Godišnje izvješće 2020., Valamar Riviera d.d., Dostupno na: <https://rgfi.fina.hr/JavnaObjava-web/prijava.do> (23.05.2022.), str. 198.

Povezanom osobom smatra se i Zajednički odvjetnički ured Mladen Markoč i Relja Pećina.

Valamar Riviera d.d., Poreč je matično društvo ovisnih društava:

- Palme turizam d.o.o., Dubrovnik, Magične stijene d.o.o., Dubrovnik i Bugenvilia d.o.o., Dubrovnik,
- Imperial Riviera d.d., Rab, zajedno sa ovisnim društvom Praona d.o.o., Makarska od 29. lipnja 2019. godine po pripajanju Hoteli Makarska d.d.,
- Hoteli Makarska d.d., Makarska, zajedno sa ovisnim društvom Praona d.o.o., Makarska do 28. lipnja 2019. godine kada je pripojeno društvu Imperial d.d., Rab,
- Valamar A GmbH, Tamsweg i
- Valamar Obertauern GmbH, Obertauern.¹³⁴

Valamar Riviera d.d. ima sklopljene ugovore o upravljanju s slijedećim društvima:

1. Imperial Riviera d.d., od 28. studenog 2019. godine, ugovor je sklopljen na razdoblje od 25 godina s mogućnošću raskida ili produljenja.
2. Valamar Obertauern GmbH, od 1. veljače 2019. godine, ugovor je sklopljen na razdoblje od 25 godina.
3. Helios Faros d.d., od 2. rujna 2019, ugovor je sklopljen na razdoblje od 10 godina.

„Predmet ovih ugovora je pružanje usluga upravljanja i obavljanje poslovnih aktivnosti u svezi s hotelima, apartmanima, naseljima i/ili kampovima te drugom nepokretnom ili pokretnom imovinom pojedinog društva. Za pružanje usluge upravljanja Valamar Riviera d.d. ima pravo na naknadu za usluge upravljanja koja se sastoji od osnovne i poticajne naknade, naknade za savjetovanje u konceptualizaciji i strukturiranju investicija za uvođenje brand(ov) VALAMARA, naknade za usluge rezervacijskog centra, kao i naknadu za inicijalne ili „pre-opening“ usluge koje Valamar pruža prije otvaranja potpuno obnovljenih i temeljno rebrandiranih objekata, u zavisnosti od vrste i veličine smještajnog objekta.“¹³⁵

¹³⁴ loc. cit.

¹³⁵ ibidem, str. 199.

Pod pojmom povezanih stranaka obuhvaćaju se 3 tipa stranka: ovisno društvo, društvo povezano sudjelujućim interesom te ostale stranke povezane s vlasnicima i nadzornim tijelima. U tablici 7. prikazane su transakcije s povezanim strankama Društva za razdoblje 2019. i 2020. godinu.

Tablica 7. Transakcije s povezanim strankama društva Valamar Riviera d.d. tijekom 2019. i 2020. godine

	(u 000 kn)	
	2019.	2020.
Prodaja dobara i usluga	158.861	8.748
Ovisna društva	153.902	6.829
Društva povezana sudjelujućim interesom	76	1.918
Ostale stranke povezane s vlasnicima i nadzornim tijelima	4.883	1
Kupovina usluga	8.170	1.371
Ovisna društva	7.621	1.136
Društva povezana sudjelujućim interesom	-	18
Ostale stranke povezane s vlasnicima i nadzornim tijelima	549	217
Prihod od dividendi	8.703	-
Ovisna društva	8.703	-
Kupci i ostala potraživanja	2.587	492
Ovisna društva	2.563	161
Društva povezana sudjelujućim interesom	24	331
Ostala potraživanja	26	26
Ovisna društva	26	26
Dobavljači i ostale obveze	241	220
Ovisna društva	223	136
Ostale stranke povezane s vlasnicima i nadzornim tijelima	18	84
Dani krediti	28	28
Ovisna društva	28	28

Izvor: Izrada autora prema Godišnjem financijskom izvještaju Valamar Riviere d.d. za 2020. godinu (<https://rgfi.fina.hr/JavnaObjava-web/prijava.do>)

Najznačajnije transakcije s povezanim strankama su one od prodaje dobara i usluga koje su u 2019. godini bile gotovo 159 milijuna kuna, razlog takvog velikog iznosa transakcije bila je prodaja nekretnine ovisnom društvu u iznosu od 153,9 milijuna kuna,

„Društvo je u 2019. godini prodalo nekretninu ovisnom društvu Imperial Riviera d.d. po tržišnim uvjetima.“¹³⁶

Također „Društvo je u 2019. godini prodalo nekretninu povezanom društvu Satis d.o.o. po tržišnim uvjetima“¹³⁷ u iznosu od 4,9 milijuna, društvo Satis d.o.o. je kategorizirano kao ostala stranka povezana s vlasnicima i nadzornim tijelima.

Po nominalnoj značajnosti slijede transakcije od kupovine usluga gdje opet najveći dio transakcija je proveden s ovisnim društvima tijekom 2019. godine u iznosu od 7,6 milijuna kuna. Transakcije od dividende u iznosu 8.7 milijuna kuna u 2019. godini odnose se na isplatu dividenda matičnom društvu. Ostale transakcije koje su prikazane u Tablici 7. su nominalno mali iznosi u tisućama kuna.

Tijekom 2020. godine ukupne transakcije Društva s povezanim strankama su se značajno smanjile u odnosu na 2019. godinu pod utjecajem pandemije COVID-19 virusa na cjelokupno gospodarstvo, a pogotovo na sektor turizma kojem Valamar Riviera d.d. i povezane stranke pripadaju.

6.5. Konsolidirani financijski izvještaji Grupe

Društvo Valamar Riviera d.d. kao matično društvo Grupe Valamar Riviera obvezno je uz nekonsolidirane financijske izvještaje sastavljati konsolidirane financijske izvještaje Grupe kako bi se prikazao financijski položaj i uspješnost poslovanja cjelokupne Grupe. U 2020. godini Društvo je imalo šest ovisnih društava: Palme turizma d.o.o., Magične stijene d.o.o., Bugenvilla d.o.o., Imperial Riviera d.d., Valamar A GmbH i društvo Valamar Obertauern GmbH, tijekom 2020. godine Društvo nije imalo promjena u stjecanju i gubitku kontrole nad ovisnim društvima.

U konsolidirane financijske izvještaje Grupe za 2020. godinu uključeni su podaci šest ovisnih društava, uz eliminaciju međusobnih transakcija. U nastavku rada usporedno su prikazani konsolidirani i nekonsolidirani financijski izvještaji o sveobuhvatnoj dobiti i o financijskom položaju Društva i Grupe za 2020. godinu.

¹³⁶ ibidem, str. 200.

¹³⁷ loc. cit.

U tablici 8. prikazan je izvještaj o sveobuhvatnoj dobiti Društva i Grupe za 2020. godinu, izvještaji su prikazani usporedno kako bi se lakše uočile razlike u konsolidiranom i nekonsolidiranom izvještaju o sveobuhvatnoj dobiti. U izvještaj Grupe uključeni su prihodi i rashodi ostvareni unutar Grupe.

Tablica 8. Usporedni prikaz nekonsolidiranog i konsolidiranog izvještaja o sveobuhvatnoj dobiti Valamar Riviere d.d. za 2020. godinu

Izvještaj o sveobuhvatnoj dobiti od 01.01.2020. do 31.12.2020.	Društvo	Grupa
I. POSLOVNI PRIHODI	571.818.875	675.610.635
Prihodi od prodaje s poduzetnicima unutar grupe	6.559.169	0
Prihodi od prodaje (izvan grupe)	540.402.390	642.478.457
Prihodi na temelju upotrebe vlastitih proizvoda, robe i usluga	208.649	460.699
Ostali poslovni prihodi s poduzetnicima unutar grupe	269.761	0
Ostali poslovni prihodi (izvan grupe)	24.378.906	32.671.479
II. POSLOVNI RASHODI	890.254.827	1.070.375.000
Materijalni troškovi	223.980.434	254.642.998
Troškovi osoblja	162.756.912	189.951.093
Amortizacija	391.987.115	496.444.044
Ostali troškovi	75.372.719	89.097.655
Vrijednosna usklađenja	1.394.462	1.509.899
Rezerviranja	25.566.223	28.714.012
Ostali poslovni rashodi	9.196.962	10.015.299
III. FINANCIJSKI PRIHODI	19.931.425	21.291.138
Ostali prihodi s osnove kamata	639.146	674.539
Tečajne razlike i ostali financijski prihodi	824.514	889.846
Ostali financijski prihodi	18.467.765	19.726.753
IV. FINANCIJSKI RASHODI	115.027.459	125.931.773
Rashodi s osnove kamata i slični rashodi	56.628.643	63.062.608
Tečajne razlike i drugi rashodi	38.603.478	41.917.880

Nerealizirani gubici (rashodi) od financijske imovine	16.832.811	17.843.787
Ostali financijski rashodi	2.962.527	3.107.498
IX. UKUPNI PRIHODI	591.750.300	696.901.773
X. UKUPNI RASHODI	1.005.282.286	1.197.950.353
XI. DOBIT ILI GUBITAK PRIJE OPOREZIVANJA	-413.531.986	-501.048.580
Gubitak razdoblja	-413.531.986	-501.048.580
XII. POREZ NA DOBIT	-104.982.307	-142.242.789
XIII. DOBIT ILI GUBITAK RAZDOBLJA	-308.549.679	-358.805.791
Gubitak razdoblja	-308.549.679	-358.805.791
Dodatak RDG-u		
XIX. DOBIT ILI GUBITAK RAZDOBLJA	-308.549.679	-358.805.791
Pripisana imateljima kapitala glavnice	-308.549.679	-329.593.506
Pripisana manjinskom (nekontrolirajućim) interesu		-29.212.285

Izvor: Izrada autora prema Godišnjem financijskom izvještaju Valamar Riviere d.d. za 2020. godinu (<https://rgfi.fina.hr/JavnaObjava-web/prijava.do>)

U konsolidiranom financijskom izvještaju Grupe ukupni poslovni prihodi iznose 675,6 milijuna kuna, ukupan iznos dobije se zbrajanjem poslovnih prihoda matičnog društva i svih ovisnih društava.

Prva stavka kod pozicije poslovnih prihoda pod nazivom „prihodi od prodaje s poduzetnicima unutar grupe“ je prvi primjer eliminacije međusobnih transakcija između Grupe i Društva. Stupac „Društvo“ prikazuje da je matično društvo ostvarilo 6,56 milijuna kuna prihoda od prodaje s poduzetnicima unutar grupe, u stupcu „Grupa“ taj se iznos prihoda eliminira s obzirom da su ovisna društva dio Grupe i zajedno s matičnim društvom čine jedan subjekt. Također isti slučaj moguće je vidjeti pod stavkom „ostali poslovni prihodi s poduzetnicima unutar grupe“ gdje u nekonsolidiranom izvještaju Društva ostali prihodi iznose 269.761 kunu dok u konsolidiranom izvještaju Grupe taj prihod se eliminira te iznosi 0 kuna. Kroz ostale pozicije izvještaja o sveobuhvatnoj dobiti Grupe za 2020. godinu nije bilo stavki koje su se eliminirale zbog konsolidacije.

Grupa je tijekom 2020. godine ostvarila ukupno 675,6 milijuna kuna poslovnih prihoda, od toga 84,64% ih je ostvarilo Društvo, dok preostalih 15,36% su ostvarila ovisna društva. Najveći udio ukupnih poslovnih prihoda Grupe u konsolidiranom financijskom izvještaju čine „prihodi od prodaje (izvan grupe)“ 642,5 milijuna kuna, odnosno 95,1% ukupnih poslovnih prihoda. Društvo je ostvarilo 84,11% ukupnih prihoda od prodaje (izvan grupe), a ovisna društva 15,89%. Ukupni poslovni rashodi Grupe u 2020. godini iznose 1,07 milijardi kuna, od toga 83,17% čine poslovni rashodi Društva te 16,83% ovisnih društava.

Ukupni prihodi Grupe iznosili su 696,9 milijuna kuna, od toga 84,9% prihoda ostvarilo je Društvo, a preostalih 15,1% ovisna društva, ukupni rashodi iznosili su 1,2 milijarde kuna, od toga 83,92% odnose se na Društvo i 16,08% na ovisna društva. Tijekom 2020. godine Grupa je ostvarila gubitak od 358,8 milijuna kuna. Od ukupnog iznosa gubitak Grupe 329,65 milijuna kuna pripisuje se imateljima kapitala matice, dok ostatak od 29,2 milijuna kuna pripisuje se manjinskom (nekontrolirajućem) interesu. Manjinski (nekontrolirajući) interes odnosi se na nekontrolirajući interes u ovisnom društvu Imperial Riviera d.d. od 56,32%.

U tablici 9. prikazan je izvještaj o financijskom položaju Društva i Grupe za 2020. godinu.

Tablica 9. Usporedni prikaz nekonsolidiranog i konsolidiranog izvještaja o financijskom položaju (bilance) Valamar Riviere d.d. za 2020. godinu

	Društvo	Grupa
AKTIVA		
DUGOTRAJNA IMOVINA	5.324.136.157	6.087.157.859
	42.275.329	46.400.186
I. Nematerijalna imovina		
Koncesije, patenti, licencije, robe i uslužne marke, softver i ostala prava	35.550.820	37.551.928
Goodwill	6.567.609	6.567.609
Nematerijalna imovina u pripremi	156.900	2.280.649
II. Materijalna imovina	4.292.520.443	5.662.917.241
Zemljište	629.012.020	976.429.207
Građevinski objekti	2.722.066.344	3.560.463.801

Postrojenja i oprema	409.245.659	488.743.200
Alati, pogonski inventar i transportna imovina	91.158.729	116.542.756
Biološka imovina		
Predujmovi za materijalnu imovinu	159.973	988.061
Materijalna imovina u pripremi	366.577.576	443.016.063
Ostala materijalna imovina	70.357.714	72.791.725
Ulaganje u nekretnine	3.942.428	3.942.428
III. Dugotrajna financijska imovina	774.869.872	46.430.294
Ulaganja u udjele (dionice) poduzetnika unutar grupe	727.328.038	
Ulaganja u udjele (dionice) društava povezanih sudjelujućim interesom	47.191.530	46.054.207
Ulaganja u vrijednosne papire	121.271	147.054
Dani zajmovi, depoziti i slično	89.033	89.033
Ostala dugotrajna financijska imovina	140.00	140.000
Odgodena porezna imovina	214.470.513	331.410.138
KRA TKOTRAJNA IMOVINA	583.232.857	737.066.269
Zalihe	27.296.274	30.335.208
Sirovine i materijali	26.356.791	29.329.354
Trgovačka roba	939.483	973.867
Predujmovi za zalihe		31.987
Potraživanja	32.385.214	40.184.920
Potraživanja od poduzetnika unutar grupe	186.829	
Potraživanja od društava povezanih sudjelujućim interesom	330.822	1.598.603
Potraživanja od kupaca	23.158.299	23.776.150
Potraživanja od zaposlenika i članova poduzetnika	277.464	297.549
Potraživanja od države i drugih institucija	4.795.299	10.162.443
Ostala potraživanja	3.636.501	4.350.175
Kratkotrajna financijska imovina	578.131	613.241
Dani zajmovi, depoziti i slično poduzetnicima unutar grupe	28.300	

Dani zajmovi, depoziti i slično	549.831	613.241
Novac u banci i blagajni	522.973.238	665.932.900
PLAĆENI TROŠKOVI BUDUĆEG RAZDOBLJA I OBRAČUNATI	46.702.706	55.358.952
UKUPNA AKTIVA	5.954.071.720	6.879.583.080
IZVANBILANČNI ZAPISI	54.261.380	54.261.380
PASIVA		
KAPITAL I REZERVE	2.385.224.020	2.863.857.326
Temeljni (upisani) kapital	1.672.021.210	1.672.021.210
Kapitalne rezerve	5.710.563	5.223.432
Rezerve iz dobiti	98.247.551	98.511.512
Zakonske rezerve	83.601.061	83.601.061
Rezerve za vlastite dionice	136.815.284	136.815.284
Vlastite dionice i udjeli (odbitna stavka)	-124.418.266	-124.418.267
Ostale rezerve	2.249.472	2.513.434
Rezerve fer vrijednosti	872	872
Fer vrijednost financijske imovine raspoložive za prodaju	872	872
Zadržana dobit ili preneseni gubitak	917.793.503	715.882.878
Zadržana dobit	917.793.503	715.882.878
Preneseni gubitak		
Dobit ili gubitak poslovne godine	-308.549.679	-329.593.506
Dobit poslovne godine		
Gubitak poslovne godine	308.549.679	329.593.506
Manjinski (nekontrolirajući) interes		701.810.928
REZERVIRANJA	113.213.704	141.118.430
Rezerviranja za mirovine, otpremnine i slične obveze	21.180.405	26.089.854
Rezerviranja za započete sudske sporove	36.378.988	57.420.166
Druga rezerviranja	55.654.311	57.608.410
DUGOROČNE OBVEZE	2.524.889.178	2.867.349.347
Obveze prema bankama i drugim financijskim institucijama	2.474.586.439	2.770.275.555

Ostale dugoročne obveze	36.995.567	38.781.433
Odgođena porezna obveza	13.307.172	58.292.359
KRATKOROČNE OBVEZE	865.350.845	934.437.190
Obveze prema poduzetnicima unutar grupe	135.664	
Obveze za zajmove, depozite i slično		5.304.000
Obveze prema bankama i drugim financijskim institucijama	693.967.037	733.061.607
Obveze za predujmove	61.767.845	69.608.737
Obveze prema dobavljačima	49.993.663	61.808.783
Obveze po vrijednosnim papirima	6.625.196	6.625.196
Obveze prema zaposlenima	15.921.399	19.186.775
Obveze za poreze, doprinose i slična davanja	4.664.984	6.130.006
Obveze s osnove udjela u rezultatu	9.600	389.276
Ostale kratkoročne obveze	32.265.457	32.322.810
ODGOĐENO PLAĆANJE TROŠKOVA I PRIHOD BUDUĆEGA RAZDOBLJA	65.393.973	72.820.787
UKUPNA PASIVA	5.954.071.720	6.879.583.080
IZVANBILANČNI ZAPISI	54.261.380	54.261.380

Izvor: Izrada autora prema Godišnjem financijskom izvještaju Valamar Riviere d.d. za 2020. godinu (<https://rgfi.fina.hr/JavnaObjava-web/prijava.do>)

Unutar pozicije aktive stavke dugotrajne imovine, odnosno dugotrajne financijske imovine pod stavkom „ulaganja u udjele (dionice) poduzetnika unutar grupe“ kod nekonsolidirane bilance Društva iskazan je iznos ulaganja matice u ovisna društva od 727,3 milijuna kuna. Navedeni iznos ulaganja naveden je i u tablici 3 gdje su prikazana ukupna ulaganja Društva u ovisna društva. U konsolidiranoj bilanci Grupe iznos na poziciji „ulaganja u udjele (dionice) poduzetnika unutar grupe“ jednak je 0 kuna, čime se u konsolidiranoj bilanci eliminira ulaganje matice u ovisno društvo, odnosno grupa ne može iskazati ulaganje sama u sebe. Poradi nemogućnosti imanja potraživanja grupe same prema sebi eliminira se i stavka „potraživanja od poduzetnika unutar grupe“ kod pozicije potraživanja u iznosu od 186.829 kune. Također eliminacijom bila je zahvaćena i stavka „dani zajmovi, depoziti i slično poduzetnicima unutar grupe“ kod pozicije kratkotrajne financijske imovine za iznos od 28.300 kuna, razlog eliminacije je što grupa sama sebi ne može dati zajam.

Kod pozicije pasive stavka „temeljni (upisani) kapital“ u nekonsolidiranim i konsolidiranim financijskim izvještajima iznosi 1,67 milijardi kuna, iskazan je samo iznos temeljnog kapitala matičnog društva dok je temeljni kapital ovisnih društava eliminiran. Stavka „manjinski (nekontrolirajući) interes“ na iznos od 701,8 milijuna kuna iskazana je na razini Grupe zbog manjinskog interesa unutar ovisnog društva Imperial Riviera d.d., manjinski (nekontrolirajući) interes iznosi 56,32%. Eliminaciji podliježe i stavka kratkoročnih obveza „obveze prema poduzetnicima unutar grupe“ gdje se eliminira obveza matičnog društva prema ovisnim društvima u iznosu od 135.664 kune.

7. ZAKLJUČAK

Ulaganje u vlasničke instrumente predstavlja financijsku imovinu na temelju koje investitor dokazuje vlasnički udio u kapitalu izdavatelja vlasničkog instrumenta. Stjecanjem 50% i više vlasničkih udjela poduzetnik preuzima kontrolu nad ovisnim poduzetnikom. Za obračun poslovnog spajanja (preuzimanja) koristi se metoda stjecanja, koja se provodi kroz 4 faze: određivanje stjecatelja, određivanje datuma stjecanja, priznavanje i mjerenje utvrdive stečene imovine, preuzetih obveza i nekontrolirajućeg interesa u stečeniku i priznavanje i mjerenje goodwilla.

Poduzetnik preuzimanjem postaje većinski vlasnik stečenog poduzetnika i ostvaruje kontrolu nad njegovim poslovnim i računovodstvenim politikama. Poduzetnik s ovisnim poduzetnicima čini grupu kao ekonomski subjekt. Grupa ne predstavlja pravni subjekt jer poduzetnik i ovisni poduzetnici nastavljaju poslovati kao pojedinačni subjekti zadržavajući pravnu osobnost. Poduzetnik koji je stekao kontrolu nad ovisnim poduzetnicima obvezan je sastavljati dvije vrste financijskih izvještaja: nekonsolidirane i konsolidirane financijske izvještaje. U nekonsolidiranim financijskim izvještajima prikazuju se financijski izvještaji samog poduzeća, dok se u konsolidiranim financijskim izvještajima spajaju financijski izvještaji svih članova grupe.

Prilikom mjerenja ulaganja u ovisne poduzetnike u nekonsolidiranim financijskim izvještajima poduzetnik može primijeniti trošak nabave, fer vrijednost ili metodu udjela prema Međunarodnom računovodstvenom standardu 27 – *Odvojeni financijski izvještaji* te isključivo trošak nabave prema Hrvatskom standardu financijskog izvještavanja 2 – *Konsolidirani financijski izvještaji*. Prilikom izrade konsolidiranog financijskog izvještaja poduzetnik mora eliminirati svoja ulaganja u ovisne poduzetnike te svoj dio u kapitalu ovisnog poduzetnika, također potrebno je eliminirati sve prihode i rashode te potraživanja i obveze koje imaju poduzetnici unutar grupe kako bi se grupa prikazala kao jedinstveni ekonomski subjekt kroz konsolidirane financijske izvještaje.

Valamar Riviera d.d. spada u velike poduzetnike obveznik je primjene Međunarodnih standarda financijskog izvještavanja. Kod poslovnih spajanja i konsolidacije financijskih izvještaja pridržava se uputa iz Međunarodnih standarda financijskog izvještavanja 3 – *Poslovna spajanja* i 10 – *Konsolidirani financijski izvještaji* te Međunarodnog računovodstvenog standarda 27 – *Odvojeni financijski izvještaji*.

Poduzetnik Valamar Riviera d.d. je tijekom 2020. godine imalo šest ovisnih poduzetnika, od toga pet u 100% vlasništvu te jednog poduzetnika u 46,93% vlasništvo s pravom upravljanja na temelju ugovora. Ovisna društva poduzetnika su: Palme turizam d.d., Magične stijene d.o.o., Bugenvilla d.o.o., Imperial Riviera d.d., Valamar A GmbH i Valamar Obertauern GmbH. Na datum 31.12.2020. godine ukupna ulaganja u ovisna društva iznose 727.328.000 kuna, ulaganja prikazuju se kroz konsolidirane financijske izvještaje u bilješkama pod rednim brojem 17. „Ulaganja u ovisna društva“. Kroz promatrano razdoblje 2017.-2020. godine Valamar Riviera imala je sljedeće promjene u ulaganjima u ovisna društva: stekla udjele u društvu Hoteli Makarska d.d., likvidirala ulaganja u društvu Valamar Hotels & Resorts GmbH, pripojila dva ovisna društva Puntičela d.o.o. i Elafiti Babin Kuk d.o.o. i uskladila vrijednosti ulaganja u ovisno društvo Magične stijene d.o.o.

Transakcije koje društvo Valamar Riviera d.d. ostvaruje s ovisnim društvima u financijskim izvještajima navode se pod pojmom transakcije s povezanim strankama u koje uz ovisna društva pripadaju društva s sudjelujućim interesom te stranke povezane s vlasnicima i nadzornim tijelima. Najznačajnije transakcije s ovisnim društvima ostvaruju se kroz prodaju dobara i usluga, a u 2019. godini ističe se prodaja nekretnine ovisnom društvu Imperial Riviera d.d. za 153,9 milijuna kuna.

POPIS LITERATURE

Knjige:

- Gulin D. i H. Perčević, *Financijsko računovodstvo – izabrane teme*, Zagreb, Hrvatska zajednica računovođa i financijskih djelatnika, 2013.
- Hladika, M., Matovina H. i H. Perčević, *Računovodstvo financijskih instrumenata*, Zagreb, Hrvatska zajednica računovođa i financijskih djelatnika, 2017.
- Larsen, E.J., *Modern Advanced Accounting*, Singapore, Irwin – McGraw Hill 2004.
- Orsag S., *Financiranje emisijom vrijednosnih papira*, Zagreb, Hrvatska zajednica računovođa i financijskih djelatnika, 1997.
- Orsag, S., *Vrijednosni papiri*, Sarajevo, Revicon, 2003.
- Orsag, S. i D. Gulin, *Poslovne kombinacije*, Zagreb, Hrvatska zajednica računovođa i financijskih djelatnika, 1996.
- Pervan, I., *Računovodstvo poslovnih spajanja – prema MSFI i HSFI*, Zagreb, RRiF-plus d.o.o. za nakladništvo i poslovne usluge, 2012.

Članci u časopisu:

- Gulin, D., „Povlaštene dionice – svrha izdavanja i računovodstveno praćenje“, *Računovodstvo i financije*, 05/2017, str. 28.-32.
- Guzić, Š., „Konsolidacija financijskih izvještaja“, *Računovodstvo i financije*, 05/2015., str. 46.
- Perčević, H., „Mjerenje ulaganja u ovisna društva u nekonsolidiranim (odvojenim) financijskim izvještajima matičnog društva“, *Računovodstvo i financije*, 11/2018, str. 35.-39.
- Perčević, H., „Računovodstveni učinci primjene metode udjela“, *Računovodstvo i financije*, 10/2018., str. 21.-26.

Zakoni i standardi:

- Hrvatski standardi financijskog izvještavanja (dostupno na: https://www.osfi.hr/Uploads/1/2/136/137/Hrvatski_standardi_financijskog_iz_vjestavanja.pdf)

- Međunarodni računovodstveni standardi (dostupno na: https://narodne-novine.nn.hr/clanci/sluzbeni/1993_04_36_672.html)
- Međunarodni standardi financijskog izvještavanja (dostupno na: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/HR/TXT/PDF/?uri=CELEX:02008R1126-20190101&from=HR>)
- Zakon o računovodstvu (dostupno na: <https://www.zakon.hr/z/118/Zakon-o-računovodstvu>)
- Zakon o trgovačkim društvima (dostupno na: <https://www.zakon.hr/z/546/Zakon-o-trgovačkim-društvima>)

Internetske stranice:

- Valamar Riviere d.d. (dostupno na: <https://valamar-riviera.com/hr/naslovnica/>)
- Registar godišnjih financijski izvještaja – javna objava (dostupno na: <http://rgfi.fina.hr/JavnaObjava-web/prijava.do>)

POPIS SLIKA

Slika 1. Pripajanje društva	18
Slika 2. Statutarna konsolidacija društva	19
Slika 3. Preuzimanje društva	20
Slika 4. Konsolidirani subjekt	26

POPIS TABLICA

Tablica 1. Vrste ulaganja u dionice i njihov računovodstveni tretman	15
Tablica 2. Usporedni prikaz zahtjeva MRS-a 27 i HSFI-a 2 u pogledu mjerenja ulaganja u nekonsolidiranim financijskim izvještajima matičnog društva	34
Tablica 3. Promjene ulaganja u ovisna društva Valamar Riviere d.d. u razdoblju 2017.-2020. godine.....	48
Tablica 4. Vrijednosti udjela Valamar Riviere d.d. u ovisnim društvima u razdoblju 2017.-2020. godine	49
Tablica 5. Fer vrijednost stečene imovine društva Hoteli Makarska d.d. na datum stjecanja	53
Tablica 6. Imovina i obveze ovisnih društava u trenutku pripajanja tijekom 2017. godine	55
Tablica 7. Transakcije s povezanim strankama društva Valamar Riviera d.d. tijekom 2019. i 2020. godine	58
Tablica 8. Usporedni prikaz nekonsolidiranog i konsolidiranog izvještaja o sveobuhvatnoj dobiti Valamar Riviere d.d. za 2020. godinu	60
Tablica 9. Usporedni prikaz nekonsolidiranog i konsolidiranog izvještaja o financijskom položaju (bilance) Valamar Riviere d.d. za 2020. godinu	62

SAŽETAK

Predmet ovog diplomskog rada je „Računovodstveno praćenje ulaganja u ovisne poduzetnike u poduzeću Valamar Riviera d.d.“. Pojam ulaganja u ovisne poduzetnike obuhvaća stjecanje 50% ili više dionica nekog poduzetnika čime se stječe kontrola nad tim poduzetnikom i uključuje ga se u konsolidirane financijske izvještaje. Ovim radom dan je pregled postupaka ulaganja poduzeća u ovisne poduzetnike, od postupka obračuna poslovnih spajanja sve do priznavanja i mjerenja ulaganja te sastavljanja konsolidiranih financijskih izvještaja.

Valamar Riviera d.d. svrstava se u skupinu velikih poduzeća i stoga je u obvezi koristiti Međunarodne standarde financijskog izvještavanja u poslovnim kombinacijama. Valamar Riviera d.d. kao matično poduzeće koje posjeduje šest ovisnih poduzetnika obveznik je sastavljanja nekonsolidiranih i konsolidiranih financijskih izvještaja. Pod pojmom konsolidiranih financijskih izvještaja obuhvaćena su financijska izvješća Valamar Riviere d.d. i svih ovisnih poduzetnika. Kako bi se prikazalo stvarno financijsko stanje i položaj grupe provode se eliminacijska knjiženja transakcija između ovisnih poduzetnika i Valamar Riviere d.d. Kod izrade nekonsolidiranih financijskih izvještaja važan je odabir modela priznavanja i mjerenja ulaganja u ovisnog poduzetnika, Valamar Riviera d.d. mjeri ulaganja u ovisne poduzetnike po trošku ulaganja. Kroz praktični dio rada prikazana su eliminacijska knjiženja između matičnog poduzeća i njezinih šest ovisnih poduzetnika te promjene u ulaganjima Valamar Riviere d.d. u ovisne poduzetnike kroz četvrtgodišnje razdoblje.

Ključne riječi: preuzimanja, ulaganja, ovisna poduzeća, matično društvo, konsolidacija

SUMMARY

The subject of this thesis is "Accounting for investments in subsidiaries in the company Valamar Riviera d.d.". The term investing in subsidiaries includes the acquisition of 50% or more of the shares of an entity by which control of the entity is acquired and included in the consolidated financial statements. This paper provides a complete overview of the company's investment procedures in subsidiaries, from the process of calculating business combinations to the recognition and measurement of investments and the preparation of consolidated financial statements.

Valamar Riviera d.d. is classified as a large company and is therefore obliged to use International Financial Reporting Standards in business activities. Valamar Riviera d.d. as a parent company that owns six dependent entrepreneurs, is obliged to prepare non-consolidated and consolidated financial statements. The term consolidated financial statements includes the financial statements of Valamar Riviere d.d. and all dependent entrepreneurs. In order to show the actual financial situation and position of the group, elimination entries of transactions between dependent entrepreneurs and Valamar Riviere d.d. are carried out. When preparing non-consolidated financial statements, it is important to choose a model for recognizing and measuring the investment of the dependent entrepreneur, Valamar Riviera d.d. measures investments in dependent entrepreneurs at investment cost. Through the practical part of the thesis, the elimination entries between the parent company and its six dependent entrepreneurs and changes in the investments of Valamar Riviere d.d. are shown over a four-year period.

Key words: acquisitions, investments, subsidiaries, parent company, consolidation